

Ik, Annamaria

Tweede druk (eerste druk 2014)
© 2017 Annemarie Kelly

Tekstcorrector: Sabine Schuuring-Broks
Portretfoto: Top Shot Fotostudio
Coverillustratie: Helma van der Zwan

ISBN: 978 9402 168 730
NUR: 402

IK, ANNAMARIA

HET VERHAAL VAN EEN
ZWARTE LERARES OP DE BASISCHOOL

ANNEMARIE KELLY

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	9
1. Mijn start als juf in Suriname	12
2. Vertrek naar het koude kikkerland	22
3. Terug naar de midden- en bovenbouw	73
4. Een energieke groep	95
5. Fouad tast zijn grenzen af	108
6. Een leuke groep en dan...	143
7. Wat staat mij opnieuw te wachten?	164
8. Een lio'er in de groep	191
9. De brief van Rachid	243
10. Vergadering	285
11. Hamid raakte bij mij een gevoelige snaar	310
12. Flexibel Pensioen en Uittreden	339
13. Een nieuw fenomeen	357
14. Ik was ziek... en dan?	376
15. Studiedag over positief denken	408
16. Mijn visie op het onderwijs	449
Dankwoord	470
Verklarende woordenlijst	471

∞

Dit boek is ter nagedachtenis aan mijn dierbare broer, wijlen Arnold Rudy Kelly, die ons veel te vroeg is overleden. Hij was niet onfeilbaar, maar wel uniek in zijn daden en zijn begaafdheid. Arnold was een gedreven, liefdevol persoon met het hart op de juiste plek.

Vergeet nimmer dat hij altijd weer opnieuw bereid was om zich op te offeren voor klein en groot, arm en rijk. Ik betreur dat niet iedereen zijn toewijding waardeerde.

Lieve broer Arnold, via deze weg draag ik mijn eerste boek aan jou op als dank voor je steun, raad en daad, begrip en onvoorwaardelijke broederliefde.

Je zusje,
Annemarie

“Kinderen zullen je niet herinneren om de dingen die je hen gaf maar om het gevoel dat je van ze hield.”

(Richard L. Evans, Amerikaanse mormoon
schrijver en producent 1906-1971)

INLEIDING

Ik heb mezelf uitgedaagd om dit boek te schrijven. Een afspraak die ik jaren geleden met mijn ego heb gemaakt. Aangezien ik een mens ben van afspraken nakomen, start ik met het beschrijven van mijn boek: Ik, Annamaria. Het verhaal van een zwarte lerares op de basisschool.

De drijfveer om een boek te schrijven had ik al als kind. Die behoefte is toegenomen door de extreme ervaringen die ik als leerkracht heb opgedaan in Suriname en Nederland. In mijn studententijd heb ik weleens gedichten geschreven voor het Surinaamse dagblad 'De Ware Tijd'. Jozef Slagveer, een goede vriend en een van de betere journalisten in die tijd, lanceerde het idee om ze te publiceren. Diep geschokt en zeer bedroefd was ik toen hij op 8 december 1982 samen met veertien anderen op lafhartige wijze in Fort Zeelandia werd vermoord.

Helaas kan ik niet alles opschrijven over wat ik decennialang heb meegemaakt tijdens mijn loopbaan als lerares, maar wel een klein deel van het geheel. Ik pak mijn pen en schrijf... en schrijf alles van me af. Ik zucht nog even diep bij de niet-hallelujaverhalen en een lach blijft om mijn mond spelen bij de fijne herinneringen die ik altijd zal blijven koesteren.

Lerares is een veelzijdig beroep waar ik zielsveel van houd. Het is dankbaar werk en geeft voldoening, maar ook heel veel stress. De druk in het onderwijs werd steeds groter, evenals de klassen, en daarom waren de vakanties geen luxe maar een must. Het is geen kantoorbaan waar je met papieren werkt en om het half uurtje echt koffiepauze hebt, maar een veelzijdige baan waar je kinderen mag opvoeden en onderwijzen met bepaalde doelstellingen voor ogen die uiteindelijk moeten leiden tot een optimale ontwikkeling van het kind als een persoonlijkheid in wording. Ieder kind, onhandelbaar of niet, heeft recht op volle aandacht en liefde. Dat is mijn credo.

Lerares zijn is een duizendpootbaan, want naast de taak van leerkracht doemt er vaak een ander beroep op aan de onderwijs-horizon. Als leerkracht had ik een boeiende bagage met een grote sortering van verscheidene petten.

Ik was twintig jaar toen ik afstudeerde aan de kweekschool, die nu de pabo heet. Ik was toen bevoegd om les te geven aan groep 1 tot en met 4. Mijn kennis overdragen in Suriname was helaas kort – een jaar voor een bomvolle kleutergroep en enkele maanden voor een bewogen groep 4 –, want ik kreeg van mijn broer Arnold als geschenk een ticket om in Nederland verder te gaan studeren. Dat was in de jaren zeventig een veelvoorkomend fenomeen.

Ik heb in korte tijd mijn hoofdkat behaald, naast mijn werk als kleuterleidster. De scholen hadden leerkrachten en leerlingen die blank waren. Er waren echter geen buitenlandse leerlingen, misschien één licht getint kind dat geadopteerd was.

Ik voelde mij al happy als ik een zwarte collega in het team zag en wel een echte zwarte die geen 'bounty' was. Van die figuren met een vertekend zelfbeeld. Ze

hadden hun identiteit verruild en gedroegen zich zo verhollandst om een goed gevoel te krijgen. Dan dacht ik steeds weer: mens, wees trots op wie je bent, blij jezelf en probeer geen blanke te worden. Is dat dan zo zaligmakend?

Ze spraken met een Hollands gedraaid tongaccent, gedroegen zich als een Hollander en keken erg op tegen alles wat wit was. Ik vond dat heel dramatisch, maar ook echt lachwekkend. Dat noemen we in Suriname 'blankenvrees' en 'praten met een hete aardappel in de keel'.

Na een jaar of vier behaalde ik mijn diploma Pedagogiek-Onderwijskunde. Mijn bedoeling was om aan de middelbare school te gaan doceren, maar dat kon alleen voor een korte periode. Dat zag ik niet zitten omdat ik kostwinner was. Toen gold immers het principe: wie het laatst komt, die zwaait het eerst af. In het basisonderwijs was ik verzekerd van een vaste baan en dus bleef ik jammer genoeg zitten waar ik zat en kon dus ook helaas niets met mijn bachelordiploma.

Wat ik al die jaren heb meegemaakt als zwarte leerkracht, zowel positieve als negatieve ervaringen, is het schrijven van een boek waard. Als allochtoon of 'nieuwe Nederlander' moest ik mij in deze maatschappij dubbel en dwars bewijzen om een volwaardige plek te verdienen en dan nog...!

Ik heb zo veel meegemaakt. Al die positieve en negatieve ervaringen hebben mij weliswaar gevormd, doch niet getekend. Lieve, leuke dingen, maar ook tragische, dramatische en schokkende belevenissen.

Ik heb het onderwijs zien groeien en bloeien, maar ook mettertijd zien veranderen in een bureaucratische leerfabriek. De klassen werden steeds groter, evenals het aantal zorgleerlingen. Desondanks werd er stevig bezuinigd ten koste van de kwaliteit van het doel.

In de praktijk werd het steeds zwaarder en een hevige strijd om je als leerkracht staande te houden. Ik heb altijd gedacht: het zal aan mij liggen. Mijn batterij raakte namelijk door die werkdruk voortdurend leeg. Maar ook jonge collega's hadden hetzelfde verhaal.

Ik heb al deze zaken aan mij zien voorbijgaan: het kind moet centraal staan, de optimale ontwikkeling van het kind moet prioriteit hebben, de ouderbetrokkenheid, de opkomst van de zwarte scholen met veel achterstandsleerlingen, de zorgleerlingen met diverse gelabelde problemen, de opkomst van de brede buurtschool en het continu bijscholen van leerkrachten. En tevens de leertijdverlenging voor leerlingen (het zogeheten leerkansen-profiel LKP): aaneengesloten onderwijstijd om leerlingen in aandachtswijken onderwijskansen te bieden. Het was allemaal imposant en leerzaam, maar ook een verzwaring. Ik had het geluk dat ik vroegtijdig mocht stoppen, want heus ik was echt aan het eind van mijn Latijn. Ik kon geen lucht meer happen, kwam haast om in al die randactiviteiten naast het lesgeven. Na veel voldoeningen en heftige frustraties was de tijd daar om af te sluiten met de regeling Flexibel Pensioen en Uittreden (FPU).

Ik had tegen velen gezegd dat ik ooit een boek zou schrijven over mijn loopbaan als lerares op de basisschool. De reacties waren verbaasd, verrast en enthousiast.

Welnu, dit is mijn verhaal in pakweg 250.000 woorden. Het verhaal dat mij heeft gevormd, doch niet getekend.

MIJN START ALS JUF IN SURINAME

In mijn mooie Suriname, waar de zon er altijd is en de natuur kleurrijk, begon ik als jonge vrouw van eenentwintig jaar mijn loopbaan. Ik was geslaagd, had feestgevierd en beseft dat ik een echte juf was die zelfstandig voor de klas mocht staan en lesgeven. Mijn droom was uitgekomen na jaren keihard blokken en met de steun van mijn ouders natuurlijk. Mijn moeder, een zeer strenge, doch lieve en prachtige Surinaamse vrouw en mijn vader, een krachtige, hardwerkende Sint Luciaan, die zich in Suriname had gevestigd en veel later mijn moeder huwde.

Met de vierjarige kweekschoolopleiding had je toentertijd de bevoegdheid om les te geven vanaf de kleuters tot de tweede klas van de lagere school. Van geluk en opwinding kon ik de hele week de slaap niet vatten. Het was de mooiste dag uit mijn leven. Ik startte op een kleuterschool met een bomvolle klas van veertig kleuters. Een zodanig aantal kinderen in één klas was toen net zo gewoon als een klas van twintig leerlingen nu. Er was werk te over: ik kon werken in de binnenlanden of in de districten van Suriname en dat betekende dat je lange tijd van huis weg was. Aangezien mijn lieve ouders dat geen goed plan vonden, koos ik voor het werken in de stad Paramaribo. Het was in het tijdperk dat je als kind de adviezen van je ouders serieus nam en niet naast je neerlegde.

Ik kreeg werk in een achterstandsbuurt van Paramaribo. Net achter de grote Nederlandse Houtmaatschappij Bruynzeel, waar pa Kelly als arbeider werkte. Hij kende de buurt als geen ander en vertelde mij veel over de leefwijze van de mensen daar. Ik, een lachebekje, lag dubbel van het lachen als hij die verhalen met zo'n droge humor vertelde over 'die volksmensen van abrabroijtje'. 'Anna mijn kind, je gaat dingen meemaken! Maak je broekriem maar stevig vast,' bulderde hij van het lachen. Zelf kwamen we ook uit een eenvoudige volksbuurt waar sociale controle soms overging in bemoeizucht en opstokerij. Had je even met een leuke jongen staan praten, dan wisten je ouders dat voordat je terug was en brak de hel los.

Juf zijn was zo indrukwekkend, dat ik de nachten daarvoor niet kon slapen en peinsde hoe de collega's en vooral de kinderen zouden zijn. In elk geval: ik had er zin in en was er klaar voor. Ik had immers mijn pa als raadsman.

Het was een tweede klas, wat nu groep 4 wordt genoemd. Een groep van dertig of meer leerlingen, die uit verschillende etnische groepen bestond. Een echte Surinaamse klas; een bonte groep kinderen: Creolen, Hindoestanen, Javanen, Marrons, Indianen en een paar halfbloedjes. Het waren mooie kinderen, prachtig om te zien. Het niveau viel niet tegen en de meeste leerlingen waren behalve intelligent ook respectvol. Op die school droegen de leerlingen jammer genoeg geen uniform, dit zag je alleen bij de katholieke scholen zoals in mijn schooltijd.

Het meubilair was zo armoedig en kaal. Het waren van die houten banken waarin twee leerlingen precies naast elkaar pasten. Vale, houten banken met hier en daar nog restjes van hardnekkige balpenvlekken. De boekenkasten stonden tegen de muur en waren niet echt vol, zoals op de scholen waar ik stage had gelopen. Daar hadden ze kasten vól boeken.

Het lesmateriaal en de leermiddelen waren schaars en primitief. Desondanks voelde ik me als een vis in het water tussen al die gekleurde kinderen, die me sterk aan mijn jeugd deden denken. Zo zag ik er ook uit op die leeftijd: een klein mager meisje met veel kroeshaar dat in vele dikke, strakke vlechten was gevlochten. Aan de onderste vlechten waren grote strikken vastgemaakt, ze hadden dezelfde kleur als mijn uniform.

In het midden van de voormuur prijkte het gitzwarte krijtbord, waarop ik ‘Welkom jongens en meisjes’ had geschreven met sierletters. De collega’s waren amicaal en behulpzaam. Alle lokalen hadden een tussendeur en je kon zo bij de andere collega komen om krijt of schriften te lenen of een enkele keer, als de kinderen aan het werk waren, een kort praatje te maken met elkaar. Zij hadden ervaring en gaven me tips en konden de meeste leerlingen beschrijven en hun gedrag verklaren.

Mijn eerste dag verliep vlekkeloos, maar Glenn viel mij gelijk op. Glenn was een creoolse jongen van een jaar of acht, maar gedroeg zich ouder. Hij had een mooie, donkere huid, een kop met kroeshaar en van die prachtige, glanzende ogen die je vertelden dat hij geen lieverdje was. Hij lachte breed van oor tot oor en liet dan een rij stralende tanden zien. Deze kinderen hadden geen halfjaarlijkse controle bij de tandarts, maar zie wat voor gaaf gebit ze hadden.

Glenn kwam niet naar school omdat het moest: hij werd naar school gejaagd. Hij had, zoals ik vermoedde, geen idee waarom hij op school zat. Verzuimen kon hij als de beste, evenals vloeken en schelden in het Surinaams met de twee letters. Het mannetje beschikte ook over een zeer kort lontje en zodra hij boos was, schold hij en rondde zijn zinnen af met de twee letters. Wat een portret was dat, ongelooflijk, maar desondanks vond ik hem meteen leuk. Hij was geen vriendje om zonder handschoenen aan te pakken. Brutaal en altijd weer die schuttingwoorden om zijn boosheid te bekrachtigen. De twee letters vlogen je om de oren en hij was agressief en vechtlustig. Dat was verontrustend. Als straf mocht hij in de hoek staan of op de gang, na stevige uitbranders te hebben gekregen.

Het was toen de tijd van zulke straffen en ook het kind tikken of slaan met een liniaal was toegestaan. Het laatste verafschuwde ik, omdat ik als kind zelf ook vaak door de nonnen flink werd getikt en geslagen met een liniaal. Als je te veel kletste werd je mond met iets als plakband dichtgeplakt totdat die ‘soeur’ met het pokergezicht het welletjes vond. Nee... het ging er niet altijd pedagogisch aan toe op een dergelijke katholieke meisjesschool met die soeurs voor de klas. Tegenwoordig zou dit onder zware kindermishandeling worden ondergebracht.

Wat ik wel leuk vond op die lagere school toen, was dat we warm eten kregen in de pauze. Dan denk ik aan die warme, dampende porties van rijst met bruine bonen

of rijst met kousenband, die door de soeurs werden opgediend. Ik denk dat als Glenn toen bij mij in de klas had gezeten, hij door de nonnen zou zijn doodgeknuppeld.

Wat ik allemaal ook deed om hem op de rails te houden en hem te motiveren om zich in te zetten, het was steeds weer van korte duur. Hij was een koppige en vrijpostige jongen met een vocabulaire rijk aan scheldwoorden.

Dat heeft mij ertoe bewogen om op huisbezoek te gaan. Ik maakte een afspraak en ging parmantig op mijn mobylette richting Glenns huis, dat aan de derde Toekomstweg stond. Je had Toekomstweg 1, Toekomstweg 2 en Toekomstweg 3. De buurt deed op het eerste gezicht de naam geen eer aan. Je zag vrouwen met peuters en baby's voor het huis zitten, jongeren zaten onder een grote verwilderde mangoboom luidruchtig te kaarten. Voor de Chinese winkel zaten drie mannen Parbo-bier te drinken, van wie één het hoogste woord had en je kon hem op een kilometer afstand volgen. Kinderen speelden op de erven en renden de weg op om hun spel voort te zetten. Vijf kleine meisjes speelden verderop djompoefoetoe, een schopsteenspelletje, terwijl de moeder zittend op de deurstoep hen gadesloeg. Ik was als kind al dol op het schopsteenspelletje.

Ergens klonk keihard kasekomuziek uit de ramen, die wagenwijd openstonden. De tergende hitte had plaatsgemaakt voor een zwoele atmosfeer met een koele wind, die de temperatuur aangenamer maakte. Een oudere vrouw liep met doorzakkende knieën langs de weg, wellicht door die baskiet vol groenten op haar hoofd.

Ik moest ook uitkijken voor de kuilen in de straat, die ik met slingerde manoeuvres moest ontwijken. Een magere hond zat een andere achterna. Als ze maar niet mijn kant opkwamen, dacht ik terwijl ik gas gaf. Het huis van Glenn was aan mijn rechterkant en zag het al vanuit de verte. Zijn ouders wisten van het bezoek af. Moeder had ik vaak gezien, maar vader nog nooit.

'Juffrouw, juffrouw, juffrouw!' hoorde ik een leerling schreeuwen aan de andere kant van de straat en kon nog net naar haar zwaaien, terwijl ik dacht: zal Glenn op zijn vader lijken? Hij heeft niets van zijn moeder.

Met een paar tellen was ik er: een huis op neuten met een groot balkon aan de voorkant. De kretongplanten groeiden wild in alle windrichtingen en achter op het begroeide erf. Daartussen groeide eenzaam en fier een papjaboom, zwaar beladen met kleine groene vruchten. Papaja lustte ik nooit om die vele, zwarte, bittere pitjes.

Op het balkon zag ik een man lekker lui liggen in een schommelstoel. Wellicht was het rust na arbeid. Glenn had mij al zien aankomen en kondigde mijn aankomst al schreeuwend aan in het Surinaams: 'Juffrouw, juffrouw ai kon, ai kon!' Lichtelijk nerveus stalde ik mijn mobylette terwijl ik keek naar het balkon, waar de vader intussen zwaar over de leuning hing. Hij moest de vader wel zijn, realiseerde ik me want hij leek sprekend op Glenn.

Heer des huizes zag eruit als iemand waar je niet mee moest sollen: echt een bokserstype met een niet milde uitstraling. Hij keek mij doordringend aan en knikte even, met moeder op de achtergrond.

Het huis was oud en hier en daar bladderde de groene verf al eraf. De shutters in de ramen hingen een beetje scheef. Zo te zien hadden ze hun beste tijd al gehad. Aan

de waslijn hingen verkeerd gewassen kleren zonder wasknijpers te drogen. Het erf zag er goed onderhouden uit. Er hing een rooklucht van verbrand tuinafval en nog veel meer.

‘Zo, juf u bent er. Komt u maar verder,’ klonk de zangerige stem van moeder die ineens in de voordeur stond. Achter haar stond een meisje van een jaar of veertien. Vast en zeker de zus van Glenn, die alles van op een afstand gadesloeg, terwijl ze mij met een nieuwsgierige blik van top tot teen opnam en verlegen glimlachte.

‘Komt u maar verder,’ nodigde de moeder mij nogmaals uit en deze keer ging ze mij voor. Schoorvoetend liep ik achter de moeder aan door een volle gang met rommel, de voorzaal in die schaars maar toch wel netjes was ingericht. Voor een van de ramen hing een vogelkooitje met een vogeltje, een gele bek erin, dat af en toe een stampend deuntje liet horen.

In gedachte deed ik langzaam het deurtje open voor dat arme vogeltje, want aan deze sport heb ik altijd een hekel gehad. Vogeltjes in een klein kooitje stoppen en dan dressereren om te fluiten; een klassieker voorbeeld van dierenmishandeling kun je niet bedenken. Eindelijk kwam de vader in beweging en gaf mij een hand al zeggende: ‘Dag, juffrouw... eh... u bent gekomen omdat er problemen zijn met die jonge van me.’

‘Ja, eh... startte ik mijn inleiding voor dit gesprek, ‘het gaat over zijn prestaties op school. Hoe hij het doet en ook ben ik benieuwd hoe hij het thuis eigenlijk maakt.’

‘Wilt u iets drinken juffrouw?’ vroeg de moeder. ‘Nee, dank u. Misschien straks,’ glimlachte ik, terwijl ik donders goed wist dat er geen straks zou zijn. Ik zou hier niet te lang blijven, want ik voelde me niet echt op mijn gemak. Intussen werd Glenn erbij gehaald en nu stond hij niet bravoure, maar als een zielig hoopje. Hij keek meer naar de grond dan naar zijn vader.

‘Werkt hij dan niet goed, juf?’ wilde moeder direct weten. ‘Nee, niet zo en daarom maak ik me zorgen om hem.’ Vader begon al gelijk op hem te mopperen en plotseling riep hij tot mijn verbijstering naar zijn zoon: ‘Als je niet wil leren, dan zul je later ook gaan stelen net als je broer, mars go teki wan sturu fu a juffrouw sidon, yu ka yu. A, ka boi disi.’ ‘Mi Gado,’ dacht ik gelukkig in plaats van het eruit te floepen. Glenn sprintte als een speer weg om de opdracht uit te voeren. De moeder stond erbij en mompelde iets in het voordeel van de vader en ik stond perplex en probeerde mijn wenkbrauwen niet te fronsen al zoekende naar woorden, iets om te zeggen.

Met stijgende verbazing keek ik van de vader naar de moeder en naar Glenn, die intussen een houten stoel met een rieten zitting naar binnen droeg. Ik had medelijden met hem en vroeg me af of het zin had om het te hebben over die scheldwoorden die hij als stopwoord gebruikte. Die twee letters waarvoor ik was gekomen; de essentie van mijn bezoek.

Wat voor zin had het? Hij heeft het taalgebruik van zijn vader gekopieerd en dat kun je hem niet kwalijk nemen. Hoe moest ik dit gesprek beginnen, flitste het door mijn hoofd en mijn voeten voelden zwaar. Ik zou die vader wellicht beledigen als ik

het zou hebben over de bedoeling van dit huisbezoek. 'Dankjewel Glenn,' zei ik tegen zijn rug en plofte neer op alles wat gevlochten riet was.

Tactiek in deze situatie was een vereiste. Ik begon met mijn verhaal, maar gaf het een heel andere draai. 'Glenn is een beleefde jongen. Hij luistert goed, maar hij moet beter zijn best doen,' loog ik. Het klopte niet want Glenn was vrijpostig en lui als een luiaard. Nu weet ik van wie hij het had en begreep ik wat mijn pa bedoelde.

'Deze jonge?... Hij is gewoon lui en dom. Deze kinderen luisteren niet als je ze wat zegt,' liet de moeder weten, terwijl vader heftig met zijn hoofd schudde en mompelde: 'Hopeloos met deze jonge, wat moet er van je worden?' Glenn keek nog steeds langs zijn vader heen, stond erbij met een uitdrukking op zijn gezicht van: kletsen jullie maar, het doet mij toch niks.

'Juffrouw... spijbelt hij niet?' vroeg de vader zo overtuigend dat ik er niet omheen kon draaien. 'In het begin wel, maar de laatste tijd is het minder geworden,' loog ik opnieuw om bestwil, want ik wilde niet dat hij zou worden geslagen of nog meer op zijn kop krijgen. 'Zie je wel, ik zei je tog,' riep hij naar zijn vrouw. Van deze jongen komt niks terecht. Het enige wat hij kan is eten en slapen, maar leren... ehe, ehe,' vitte hij op zijn zoon. 'Mi kan gi a boi disi wan mankiri.'

'Glenn, hoeveel keren moet ik je zeggen jonge dat je de school geen dag mag missen,' brieste hij tegen zijn zoon, die het benauwd kreeg, net als ik daar op het riet dat niet lekker zat. Ik sprak als Brugman om het gesprek zo te brengen dat het een positieve draai kreeg in het voordeel van Glenn, maar tevergeefs. Ik werd steeds weggedrukt met mijn positieve instelling betreft Glenn. Natuurlijk kenden zij hun zoon beter dan ik.

'Deze jonge moet een stevig pak rammel, dan pas zal hij leren om zich te gedragen,' riep nu de moeder er doorheen en gaf Glenn een petsdreun op zijn rug. Glenn schoot even naar voren en maakte een afschermbeweging. Hij dokte om nog meer klappen af te weren. Intussen had vader al een paar keer de twee letters laten vallen tijdens zijn woede-uitbarstingen. 'Hoor je wat juffrouw allemaal zegt, jonge', schreeuwde de vader en pakte zijn zoon bij de schouders beet. 'Ik ga je nou niet slaan, maar als je nog één dag spijbelt, ja hoor je dat... en als ik nog meer klachten over je krijgt, dan krijg je een pak ransel jonge dat je de hele week niet kan lopen.' Niet slaan, niet slaan waar ik bij ben, bad ik stilletjes.

'Nee, nee, dat moet u juist niet doen, maar veel praten met hem en dingen geduldig uitleggen. Met slaan lost u niks op, meneer,' hoorde ik mezelf zeggen. Hij keek me aan met boosheid vermengd met frustratie in zijn blik, rolde met zijn ogen en bulderde: 'Praten? Praten met deze kinderen, dat werkt niet hier, no, no! Een stevig fonfon, dat helpt juffrouw en geen praten.'

'Wat praten? Niks praten man,' klonk het ruw terwijl Glenn erbij stond alsof hij deze woede-uitbarstingen al gewend was. Hij zal nog pijn hebben van die petsklap op zijn rug en een schuldgevoel, bekroop mij.

'Waarom ga je niet naar school, ellendeling?' riep de moeder en rukte hem uit de handen van de vader. 'Ja, maar de andere kinderen dan... ze spijbelen ook,'

verdedigde Glenn zich terwijl hij nog steeds verschrikt keek. ‘Sang, hou je smoel! Je moet niet naar die anderen kijke, saka saka, want zo komt er niks van je terecht.’

‘Hoor je wel wat je pa zegt en owee als je niet ermee stopt jonge, ai boi,’ zuchtte moeder en stampte een hand in haar zij. ‘Er is geen land met deze jonge te bezeilen.’ ‘Uitschot,’ noemde hij zijn zoon. Wat die jongen allemaal naar zijn hoofd kreeg geslingerd kon zijn zelfbeeld, als hij dat tenminste had, alleen maar schaden.

‘In elk geval bent u er nu op de hoogte van dat hij beter moet werken want hij kan het wel, maar probeer rustig met hem te praten en niet te slaan want daarvoor ben ik niet hier gekomen,’ probeerde ik de boel te sussen. ‘Ik denk... dat Glenn zal laten zien dat hij verstandig kan zijn, want met leren heeft hij geen moeite,’ vervolgde ik om opnieuw een positief eind te breien aan dit turbulente huisbezoek van Glenn, dat arme schaap, en ik heb met geen woord gerept over zijn vervuilde woordenschat. Mijn woorden hadden de rust doen keren en met mijn blikken seinde ik naar Glenn dat het goed zou komen.

Jeetje... kinderen moeten worden opgevoed: normen en waarden bijbrengen en niet geestelijk mishandelen, kleineren en emotioneel verwaarlozen zoals in dit geval.

‘Wilt u nu iets drinken juffrouw?’ vroeg de moeder en ze liet Glenn los, die zich snel uit de voeten maakte terwijl vader hem met een boze blik nakeek. ‘Nee, dank u want ik moet nu echt opstappen. Ik heb nog een andere afspraak.’ De daad bij het woord voegend stond ik op. Ik gaf beide ouders een hand en benadrukte in het Surinaams dat we samen moeten werken, zodat het goedkomt met Glenn. Mijn bezoek moest een positieve sfeer achterlaten en de wetenschap dat Glenn geen verloren zaak was. ‘Is oké, geen probleem. Alleen moet deze jonge leren luisteren naar grote mensen,’ schudde de vader mij kalm de hand. Moeder knikte heftig en begeleidde mij naar de deur. Ik keek nog even naar Glenn, die in de achterkamer stond, en glimlachte naar hem. ‘Dag Glenn, tot morgen.’

Een glimlach die hem duidelijk moest maken dat ik het beste met hem voorhad en er voor hem zou zijn. Daar stond ik weer opgelucht buiten, waar een groepje jongetjes rondom mijn mobylette stond en discussieerde over de werking ervan. Opgelucht en vriendelijk kijkend naar het groepje, stapte ik op mijn moby en reed weg. Ver weg van deze heftige taferelen, maar ik had wel te doen met Glenn die door zulke ouders werd opgevoed. Opvoeden? Het was meer verknippen. Liefde voor het kind hadden ze wellicht ook verbrand achter op het erf samen met alles wat ballast was.

Vader gaf zelf het slechte voorbeeld, maar had het niet eens in de gaten. Ook was hij een ‘sla graag papa’ met van die losse handen. Dubbel was het voor mij dat ik die stap had genomen, maar ik was vastbesloten om Glenn anders aan te pakken aangezien zijn huiselijke omstandigheden mij nu bekend waren. Intensieve ondersteuning en een sociaal gerichte aanpak om te werken aan zijn zelfbeeld, zelfvertrouwen en motivatie. Hem ondersteunen en begeleiden met liefde en aandacht waren van belang om van hem een gemotiveerd kind te maken. Als hij iets niet snapte, stapte ik van het Nederlands om hem het in het Surinaams uit te leggen. Meestal kwam het dan binnen bij hem. In het begin zag je geleidelijk aan

goede verandering, maar omdat hij meer in die huiselijke situaties verkeerde was het effect wisselend. Mede doordat ik het schooljaar net niet afmaakte in verband met mijn vertrek naar Nederland. Dat vond ik verschrikkelijk jammer. Ik had zo graag in Suriname willen blijven om deze jongen te helpen, om te werken met deze prachtige kinderen. Nederland, daar dacht ik nooit aan, het trok me helemaal niet maar ik moest mijn kinderen en schooltje achterlaten met zo veel verdriet en pijn.

Het was de school die in zo'n korte tijd diepe indruk op mij had gemaakt, in mijn carrière als beginnend juffie. Ook heb ik heel veel indrukwekkende en leuke ervaringen opgedaan en dan denk ik aan ouders, die je verwendeten met gewassen uit hun moestuin als dank voor het geduld dat je had om hun kind te onderwijzen. Zo had ik op een dag vers tayerblad, kousenband, boulanger, sterappels, manja's en awarra's in het keukentje van de klas liggen. 'Juffrouw, u moet goed en veel eten,' waren de begeleidende woorden van een voorraad aan lekkere dingen.

Ouders die naar je opkeken en je werk waardeerden en respect toonden. Jammer genoeg waren er ook ouders die opgefokt en in alle staten naar school kwamen om verhaal te halen. Ik was een keer getuige toen een creoolse moeder verhaal kwam halen en een Hindoestaanse collega voor alles wat vies en vuil was uitschold. En als dat nog niet schandalig genoeg was, viel ze ook nog de juf aan. Volgens vertellen had ze de jongen lijfelijk gestraft. Dat pikte deze moeder niet, wat destijds een uitzondering was. Jazeker, hoe vaak is niet tegen mij gezegd: 'Juf je mag hem flink slaan als hij niet luistert,' maar ik wist wel beter dankzij mijn vader.

In dit geval was deze moeder buitenzinnig en in alle staten. Ze pakte de juf ruw bij de haren, smiet haar op de grond en sleurde haar de klas uit door de gang. Het gebeurde zo snel en zo plots dat eenieder verstijfde en natuurlijk tumult in de klas veroorzaakte. Collega's probeerden de moeder te kalmeren en de juf te bevrijden, maar die moeder draaide helemaal door. Wat een consternatie is dat geweest op die ochtend daar in die school aan de Toekomstweg.

Dankzij de directeur kon de gechoqueerde collega worden bevrijd, maar de moeder bleef vloeken en tieren. De politie was snel ter plekke. Wat ze allemaal riep is het herhalen niet waard en zeer vervuilend voor het milieu en voor mijn boek.

Mijn collega zat onder de schrammen en het bloed. Het was erg voor woorden. Nadat de politie was geïnformeerd over de toedracht werd de boze moeder afgevoerd, terwijl ze gilte: 'Met jou ben ik nog niet klaar stuk saka-saka dat je bent.'

Dat was ook het deel dat mijn vader bedoelde toen hij mij vertelde over deze buurt. Kortzichtige ouders, die een liegkind geloven, kunnen ontoerekeningsvatbaar worden en dan krijg je dit soort drama's. Zoals een vader die tegen een collega zei: 'Juffrouw, ik heb in de gevangenis gezeten dus dan weet je het.' Uiteindelijk werd het kind per direct van school verwijderd en heeft het slachtoffer de moeder aangeklaagd. Dagen daarna zag je de kinderen het drama nabootsen tot grote hilariteit en af en toe enkele correcties van de toeschouwers.

Het was ook een school waar de kinderen het hadden over winti's en de rituelen die erbij hoorden. De kinderen tekenden poppen en slangen die werden vereerd. Ik heb zo vaak met open mond en met grote ogen deze excessen aanschouwd en

aangehoord. Als ik het met collega's erover had dan keken zij niet vreemd op, maar reageerden laconiek: 'Sang? Bij mij tekenen ze soms poppetjes met een uitleg hierover als: "Mi e blauw en bika na wan leba." 'Oh, mijn lieve hemel. Waren dat nou kinderen of volwassenen in zakformaat?', heb ik mezelf zo vaak afgevraagd.

Thuis vroegen mijn ouders mij elke dag weer wat ik had meegemaakt en als ik sommige verhalen vertelde waren ze echt onder de indruk of lagen ze in een deuk van het lachen. Het verhaal dat mijn moeder zo prachtig vond, was het verhaal van Martha. Een meisje van een jaar of acht, met een pittige uitstraling. Een meisje dat zich ouder voordeed. Het was echt zo'n vrijpostig type, dat alleen maar tjoeries maakte en met haar ogen draaide als je haar corrigeerde. Ze kon van die lange tjoeries maken terwijl ze haar lippen krulde.

Op een ochtend, na de pauze, vroeg ik aan de leerlingen welke liedjes ze allemaal hadden geleerd in de vorige klas. 'Heel veel juffrouw,' riepen ze enthousiast door elkaar. Omdat Martha mij smeekte om haar liedje te laten horen, koos ik haar en mocht ze voor de klas haar liedje zingen. Mijn keuze was vast wel goed, want de hele klas begon te juichen en iedereen ging al rechtop zitten om te genieten.

Daar stond ze, een kleine meid met een weelderige pony en roestbruin gekruld haar in twee staarten gevlochten en afgebonden met twee roze strikken. Een rood jurkje met bloemetjesmotief en van die stroken aan de onderkant flatteerde het geheel. Parmantig en vrijmoedig was ze naar voren gestapt op haar bijpassende teenslippers. Een halfbloedje, indiaanse moeder en een creoolse vader. Het zal vast wel 'Poesje miauw' of 'In de maneschijn' zijn, wist ik. Ze stond daar met haar handen in de zij, draaide met haar schouders en ook haar ogen deden mee. Ze zong luidkeels en met pit: 'Na mi feyanti de na doro see, mi no moi, den no moi. Mi no moi, den no moi. Na mi feyanti de na doro seeee,' terwijl de klas inviel en een paar jongens met hun vuisten het ritme sloegen op de tafels, alsof het trommels waren. Sommige deinden mee op de maat en zongen luidkeels mee: 'Mi moi if mi no moi neks te make nanga den.'

Mijn lieve hemel, wat gebeurt er hier? De hele klas viel in en de leerlingen sloegen ritmisch met de zijkanten van hun hand op de tafels als begeleiding en zongen krachtig het refrein uit volle borst mee. Ik moest lachen en wist niet hoe ik het had. Het klonk zo mooi en klankzuiver, maar dit was toch geen kinderliedje? Dit was een odo singing. Een lied dat gezongen wordt door vrouwen als ze ruzie met elkaar hadden of elkaars rivalen waren.

Ze zong het met gevoel en zo ritmisch en de klas was spontaan in een achtergrondkoor veranderd... Ook ik had ervan genoten en toen het ten einde was, stond Martha nog puffend van het dansen en zingen trots naar mij te kijken, alsof ze wilde vragen: 'Wat vond u ervan?' 'Mooi gezongen,' zei ik klappend. Ik vond die lange uithalen van 'doro seeeee' prachtig en zuiver gedaan. Wat een stem had dat kind en ze zong als een vrouw, met haar handen in de zij en heupwiegend.

Verbazing overviel mij over en weer. Ik complimenteerde haar nogmaals, maar voegde wel er aan toe dat het geen lied was voor een meisje van acht, waarop ze niet reageerde maar oog had voor de vele fans in de klas die om repeat riepen. Ik dacht:

echt niet. Zo is het wel mooi geweest. Later kreeg ik van een collega te horen dat haar vader in een bekende Surinaamse kawinaband speelde en vaak thuis repeteerde.

Deze kinderen kwamen uit een achterstandswijk en kregen al veel dingen met de paplepel ingegoten. In de meeste gevallen hadden zij geen schijn van kans om meer te bereiken dan hun ouders, ondanks het feit dat ze intelligent waren. Kinderen stimuleren en motiveren naar het betere was niet veelvoorkomend in dat milieu toen. Als moeder zelf kind was toen ze een kind kreeg of als vader vaak in de gevangenis verbleef of werkloos was, dan herhaalde die lijn zich meestal wel. Wat ik heb meegemaakt is dat deze kinderen vaak onder hun kunnen werden gehouden. Ze werden afgeremd als ze dromen hadden: dromen om hogerop te willen, dromen om directeur, piloot, advocaat of minister te worden. 'Hoe haal je het in je hoofd om die dromen te koesteren. Jij? Laat me niet lachen.' Dat kregen ze zo vaak te horen van ouders, van elkaar, van iedereen. En als je dat iets vaak te horen krijgt, dan ga je er zelf in geloven net zo lang totdat je je doel in rook ziet opgaan. Kinderen waren toen niet zo assertief, maar volgbaar en toonden aan de andere kant diep respect voor ouderen. Een Surinaams kind zou het nimmer in zijn hoofd halen om een leerkracht tegen te spreken, laat staan voor kankerhoer uit te schelden. Daar spreken kinderen je aan met twee woorden. Volwassenen bij de voornaam noemen is ongepast en respectloos.

Het onderwijs zat toen onderwijskundig gezien niet goed in elkaar. Er werd zeer autoritair en klassikaal les gegeven, de lessen uit de Nederlandse boeken werden voorgekauwd en de leerlingen dreunden alles op. Waar ik zo trots op was was de aanvankelijk Surinaamse leesmethode 'Loes en mama', waarmee ik met plezier als kind heb leren lezen. Die methode is mij nog steeds bijgebleven als een collectie grappige en bonte leesboekjes. Wat ik me nog kan herinneren is dat het om een Surinaamse familie ging: Loes, mama, papa en Ronald.

Zelfstandigheid, spreekvaardigheid en assertiviteit werden toen ook onvoldoende gestimuleerd, evenals kinderen die uitvielen of opvielen. Daar was niet voldoende zorg of opvang voor. Dat kinderen verschillen in ontwikkeling, daar werd toen weinig rekening mee gehouden en daarom waren er ook veel zittenblijvers in die grote klassen van dertig of veertig leerlingen.

Het onderwijs toen was hetzelfde als het Nederlandse systeem van dertig jaar of langer terug. Steeds weer als ik de vergevorderde innovaties op het onderwijsgebied hier meemaakte, dan dacht ik: had mijn land dat ook maar. Leerlingvolgsysteem, zorg en onderwijs op maat, differentiatie naar leerstof en werkniveau, ouderbetrokkenheid en de talrijke leer- en hulpmiddelen als computers in de klas, effectieve leermethoden, digitale schoolborden en binnenkort digitale leer- en werkboeken.

Ook daar heb ik de andere kant van de levensmedaille ervaren... Diep respect heb ik altijd gehad voor de ouders, die keihard hun waren op de markt of in de straat verkochten om het hoofd boven water te houden. In Suriname kende men namelijk geen uitkering of studiefinanciering. Kinderbijslag was een schijntje, een druppel op de gloeiende plaat.

Jazeker, op die school was ik niet voor kort een juf, maar heb ik ook stagegelopen in het bewogen leven van ouders die het extreem moeilijk hadden. Hetzij financieel, emotioneel of sociaal. Het was geen kwestie van over enkele weken handje ophouden voor de uitkering of de studiefinanciering, dan kunnen wij weer ademen. Nee, het was meer wie niet hooft, die niet leeft. Wie niet werkt, die niet eet. Het was een indrukwekkende kreet, die ik als kind steeds hoorde en nam het mee in mijn levensbagage.

Daar waren de ouders echter creatief om op een eerlijke manier brood op de plank te krijgen. Werken in het huishouden van rijke mensen, wassen en kleren strijken of dingen verkopen zoals mijn moeder dat ook deed om bij te dragen aan de kosten van onze schoolboeken en schoolgeld. Naast hun stimulans werkten zij keihard om ons te laten studeren dus gaven we iets terug door wat te bereiken. Want oh wee als je geen diploma haalde dan had je een groot probleem. 'Niemand komt hier binnen zonder een diploma. Zonder een diploma stel je niks voor,' benadrukte moeder altijd met zo veel kracht dat het een soort lijfspreuk werd.

Thans is het een andere generatie van wie velen andere middelen niet schromen om aan geld te komen. Kinderen worden liefdeloos opgevoed. Houd mij ten goede, natuurlijk de uitzonderingen daargelaten.

Ik verliet de school aan de Toekomstweg, mijn zonnig leven in Suriname, de opgeruimde mensen die ondanks de armoede positieve lichtpuntjes zagen in het leven en er wat van maakten. Vrouwen die luidkeels in het Surinaams zongen terwijl ze de was of ander werk deden. Een buur die in het voorbijlopen in het Surinaams goedemorgen riep en vroeg hoe het ging, waarop de andere overluid antwoordde dat ze zo dankbaar is voor deze nieuwe dag. De saamhorigheid en sociale controle waren er altijd in sterke mate aanwezig en daarom was het onmogelijk dat iemand dagen dood in huis lag, laat staan maanden. Of dat iemand op straat door een groep in elkaar werd geslagen terwijl iedereen hulpeloos toekeek. Daar was ook totaal geen ruimte om depressief of overspannen te raken. Toen verliet ik zomaar op een novemberdag mijn warme, kleurrijke en adembenemende Suriname om naar een koud en kil land te gaan, waar de mensen leven om maar te werken en elkaar opjagen. Hier hoorde ik voor het eerst woorden als: stress, overspannen, burn-out, puberen, depressief, enzovoort. En ik zag mensen onder die verschijnselen lijden. Kinderen werden opgezaaid met problemen van hun ouders. Een wel goed georganiseerd land met een ijzeren mentaliteit en waar men geen taboes kent. Een welvarend land waar openlijke en ondergrondse discriminatie nog steeds hoogtij viert en je de naweeën van de slavernij nog voelt.

VERTREK NAAR HET KOUDE KIKKERLAND

Als jonge vrouw van tweeëntwintig jaar kwam ik naar Nederland. Niet op eigen initiatief, niet mijn keus, maar het was een geschenk van mijn lieve broer die het beste met me voorhad om mij naar Nederland te halen voor verdere studie. Een superintelligent, sociaal, gedreven en progressief mens met het hart op de juiste plek. Dat was hij. Hij zag voor mij hier de toekomst.

Ik kwam hier in november 1971. Ik vond het verschrikkelijk. Ik zweefde en leefde op de zwaar bewolkte wolken van heimwee. De dik ingepakte mensen, die allemaal wit waren en je aanstaarden of nakeken alsof je een ufo-wezen was, het koude klimaat en de hoge statige herenhuizen die vastgeplakt waren aan elkaar. Honden liepen niet los, maar aan een lijntje. Grachten, grote pleinen en imposante winkels midden in het drukke centrum, waarin mensen naast elkaar en door elkaar renden en ik me afvroeg waar die gejaagdheid vandaan kwam. Waarom rent iedereen?

Het was zo koud dat er een soort rook uit je mond kwam als je sprak. Van broerlief had ik begrepen dat als het koud is buiten en je ademt uit, dan wordt je adem ook koud en dan bevriest deze. De lucht was grijs en het leek alsof de zon hier nooit zou schijnen. Ik had nog nooit bomen zonder bladeren gezien. Hoe kan men het uithouden in een land helemaal overdekt met een grijs wolkendek: een land zonder zon, zonder warmte en dan die kale bomen.

Het was zo verschrikkelijk koud dat het leek alsof ik vertoefde in een kolossale vriezer, die altijd openstond. Ondanks de vele lagen kleren die ik aanhad en altijd in de buurt van de gaskachel, voelde ik toch geen warmte. Mijn broer lachte ondeugend en stuurde me altijd weg van dat vlammeende ding. Het scheelde niet veel of ik zat erop. 'Heb je het koud zusje? Zal ik de kachel hoger zetten?' vroeg hij steeds weer met die veelbetekenende lach in zijn ogen.

Hagel en sneeuw, daar heb ik met open mond naar gestaard. Zo adembenemend mooi en geruisloos daalden witte vlokken neer en bedekten alles en dan ook alles onder het grijze hemeldek met een hagelwit dekbed. Sneeuwlagen, die steeds dikker en voller werden. Een rustgevend en vredig gevoel bekroop mij bij het aanschouwen van deze natuurpracht. Toen zag ik het pas in het echt. Al die jaren had ik deze wintertaferelen kunnen aanschouwen in de Nederlandse leesboeken die we op school hadden. Winterplaatjes en Hollandse taferelen onder de tropische zon in een warm leslokaal konden mijn verbeelding niet aanwakkeren. Prenten van dik ingepakte opgetogen mensen en schaatsende kinderen Jan, Klaas, Bep, Miep en Piet in witte landschappen, die winterpret hadden. Nu stond ik er middenin, wonderbaarlijk en onwerkelijk.

En toch als het aan mij lag was ik maar in mijn warme Suriname gebleven. Het eerste, snelste vliegtuig gepakt om huiswaarts te keren, daar waar ik me op mijn best

voelde. Dat kon helaas niet. Wat heb ik toch een heimwee gehad. Ik verbleef bij mijn broer en zijn vrouw in zo'n indrukwekkend herenhuis dat bestond uit drie etages die merkwaardig genoeg ook door andere mensen werden bewoond. Dat je met de burens door één voordeur moest, vond ik ook zo vreemd.

Het waren allemaal Surinamers, die graag bij elkaar woonden en het ontzettend naar hun zin hadden. Feestje vandaag, feestje morgen... De gezelligheid duurde tot in de vroege ochtend. Wel waren het allemaal jonge mensen die gestudeerd hadden of nog studeerden en een goede baan hadden, dus geen lui-lakken of uitkeringstrekkers zoals Surinamers toen werden genoemd. Allemaal van die capabele, vooruitstrevende Surinamers met de juiste baan.

Mijn broer was toen student-jurist en dat dit mij ooit ten goede zou komen, had ik niet durven voorspellen.

Ik was een diepongelukkig meisje in het koude kikkerland maar ik deed alsof om mijn broer, alleen om mijn broer die het beste met me voorhad, niet teleur te stellen.

Intussen studeerde ik en kwam in contact met andere landgenoten die op één hand te tellen waren. Shirley vond ik een geschikte partij voor mij. Ze was een leuk mens en heel serieus, mysterieus, humoristisch en ook heel wijs en dat had ik toen echt nodig. Ze was niet modieus gekleed maar ach, dat was voor mij niet aanstootgevend. Ze was een buitenbeentje, de andere Surinaamse studenten bemoeiden zich niet met haar. Integendeel, er werd mij gezegd om niet met haar om te gaan maar bij hun groepje aan te sluiten. 'Waarom wordt ze dan buitengesloten?' vroeg ik nieuwsgierig. 'Kijk hoe ze erbij loopt, om je dood te schamen! Dat mens ziet er niet uit!' werd er arrogant gereageerd. 'Ze is familie van gudu-leba, hahaha!'

Dat was voor mij bepalend. Als je iemand op zijn kleding, het uiterlijk, gaat beoordelen en uitlachen dan spoor je echt niet en heb je het recht niet om kinderen op te voeden. Dat soort mensen heb ik liever niet in mijn vriendenkring. Ook ik ben zeer kieskeurig in het omgaan met mensen, maar zij had toch iets in haar filosofie dat mij raakte.

Ik vermoedde dat het ook met de donkere huidskleur te maken had, maar dat zouden ze natuurlijk niet tegen mij zeggen. Discriminatie was een ding dat hoogtij vierde onder de meeste Surinamers: 'Ik ben licht, heb gladder boven, dus ga ik niet om met iemand die donkerder is dan ik en slecht haar heeft.'

Ze was een sterke, intelligente vrouw met een hoog zelfvertrouwen, trots op wie ze was en was niet van haar voetstuk omver te duwen en daar hield ik van. Ze werd mijn vriendin. We lachten om de dezelfde dingen, hadden dezelfde mening, konden uren babbelen, gingen naar huis, belden elkaar weer op en de telefoon was weer voor uren bezet. Haar Italiaanse partner werd knettergek van ons en vroeg zich steeds met verbazing af waarover we uren en uren konden praten. We hadden zo veel aan elkaar en konden elkaar zelfs midden in de nacht bellen als er iets was. Shirley was een soort moederfiguur voor mij en had altijd van die passende oplossingen voor problemen. Ze wist hoe je met die bakra's om moest gaan, wat je wel of niet aan ze moest vertellen. We werkten op verschillende scholen en wisselden elke dag onze ervaringen uit.

Om de studie te bekostigen, werkten we in het weekend in een bejaardenoord met dementerende bejaarden. Als jonge Surinaamse vrouw kende ik dit fenomeen niet omdat dit weinig bij de meeste ouderen in mijn land voorkwam. Hoewel zij een hoge leeftijd bereikten, waren ze wel goed bij hun positieven. Ik kende dit verschijnsel niet, dus ik wist niet wat mij overkwam. Ik kreeg er zelfs nachtmerries van, waarop big brother mij aanraadde om met dit werk te stoppen. No way, dacht ik, want ik wilde financieel onafhankelijk zijn en bovendien vond ik het leuk om toch met deze kwetsbare doelgroep te werken.

Ik ging ervoor en maakte de zotste dingen mee. Van een vrouw die een stuk zeep at in de veronderstelling dat het een stuk kaas was. Een stokoude man, die ik aan het voeren was en opeens tegen me zei: 'Wat ben je toch mooi geschminkt meisje, ziet geen drupje wit ook niet in je nek: een egaal gezicht.'

Van een vrouw, die de ingekrompen hoogbejaarde mevrouw Smit van 110 jaar onder het bed had verstopt, terwijl de hele afdeling liep te zoeken naar mevrouw Smit en zich afvroeg waar ze was gebleven. Ze kon toch niet in rook zijn opgegaan? Op een gegeven moment riep ze dat iedereen rustig moest zijn, 'want het kindje sliep', al wijzend onder het bed.

Van een vrouw, die haar zoon op bezoek kreeg en aan mij vroeg: 'Zustertje, wie is die vreemde kerel?' waarop ik verstijfde van schrik en haar probeerde uit te leggen dat het haar zoon was, maar ik werd voor gek verklaard.

Zo kan ik doorgaan, maar dat doe ik liever niet. Ik vond het dramatisch en erbarmelijk en dacht: als je op deze manier oud moet worden, dan moge God mijn ziel hebben.

De bekende druppel voor de overvolle emmer kwam, waardoor ik toch met deze baan stopte. Dat was toen mij werd gevraagd om te helpen – mevrouw Smit, ik was haar favoriete zustertje –, af te leggen. Oh nee, ik dacht dat ik zelf doodging, ik voelde geen grond meer onder mijn voeten.

Ik had Shirley verteld dat we in een straat woonden die doodliep in twee heel grote, bekende begraafplaatsen. Overdag speelden en ravotten we soms tussen de grafzerken. We lagen nu en dan op de grijze of witte grafstenen om even uit te rusten. En toch was ik als kind zo bang dat ik met het licht aan sliep als een bekende kwam te overlijden. Als ik 's avonds alleen thuis was, leek het bij ons thuis op een kermis want ik deed alle lichten aan die er waren. Kwam iemand thuis, werd er verbaasd gevraagd: 'Wat is er hier aan de hand? Waarom zijn alle lichten aan?' Ik heb ze deze angst nooit verteld en deze is heel lang in mij blijven steken, voordat die verdween.

In Suriname destijds, hielden oudere mannen en vrouwen een afscheidsceremonie met heel veel zang- en praatrituelen en waren gekleed in spierwitte kaftas. Ze zongen van die rouwliederen waar je het koud van kreeg. Ik was gewoonweg bang voor dit alles wat met de dood te maken had en hier werd mij gevraagd om een dode af te leggen.

Ik was nog in shock, maar hield mij flink en ging mee het kamertje in waar mevrouw lag. Mevrouw had een grauwe kleur en diepe rimpels hadden de egaliteit van het ingevallen gezicht verdreven met groeven en plooiën. Het doffe asgrijze haar

benadrukte dat al het leven uit haar was vervlogen. Als je dat alles niet zou laten gelden, dan leek het alsof ze vast sliep en elk moment haar ogen langzaam zou openen. Dat ze met een krakende stem zou roepen: 'Zuster, zuster, hoe laat is er ontbijt?'

'Je mag eerst de nagels schoonmaken en knippen, daarna het haar fatsoeneren,' hoorde ik de hoofdzuster delegeren. 'Voor de familie is het oh zo prettig als moeder er netjes bijligt om de blik te verzachten.' Het idee dat ik die spierwitte vingers met blauwe knokkels zou moeten vastpakken, deed mij al huiveren en ik voelde me ook al niet zo goed meer. Ik stond te trillen op mijn benen, die ik haast niet meer voelde. 'Ik moet zo nodig,' hoorde ik mezelf zeggen. Ik wachtte de reactie van de hoofdzuster niet af en snelde naar de gang, keek om me heen, pakte mijn jas en spullen. Zo snel als ik kon rende ik naar buiten de kou in en ademde de frisse lucht in met volle teugen. Ik kon weer normaal ademen terwijl ik zo snel als ik kon naar huis liep zonder één keer om te kijken. Weg, weg van dat lugubere... Ik wilde 's nachts rustig kunnen slapen.

'Rust zacht, mevrouw Smit,' mompelde ik uit respect voor haar. Ze was een prachtmens. 'Alleen dat lieve donker zustertje met die mooie zwarte pretogen mag mij voeren en aankleden,' riep ze altijd weer zodra ik in de recreatiezaal kwam. Had ik haar daarom de laatste eer moeten bewijzen door desnoods alleen haar nagels te knippen en schoon te maken... Nee, kon ik het maar!

Broerlief was er gelukkig en hij merkte meteen aan mij dat er iets was voorgevallen. Nadat ik trillend en met een knoop in mijn maag mijn verhaal had verteld, belde hij naar de hoofdzuster en legde de situatie uit, bood excuses aan namens mij en ten slotte diende hij alvast mijn ontslag in.

Een zwaar pak viel van mijn hart en ik zou mij beter kunnen concentreren op mijn studie. Shirley bleef daar werken en had geen moeite met het afleggen van doden. Ik had niks meer met deze baan en zocht iets waarvoor ik had gestudeerd. Ik heb daarna met kinderen gewerkt die een verstandelijke beperking hadden. Hoewel het werken met deze kinderen mij enorm aangreep, bleef ik volharden en nam alle ellende die ik zag en meemaakte naar huis. Als ik naar huis ging, kon ik het gewoon niet afsluiten.

Big brother had connecties bij de gemeente en ik kon zo aan de slag. Ik had toen de keuze uit werken met kinderen met of zonder beperkingen en ik koos voor het laatste. In tegenstelling tot het bejaardenoord en de gehandicapte kinderen, had ik het reuze naar mijn zin op de kleuterschool waar ik kwam te werken.

Destijds startte je als invalkracht, je had een moederschool waar je elke dag naartoe ging en van daaruit werd je opgeroepen om ergens in te vallen. Door kou, sneeuw en hagel ging je dan fietsend op pad en kwam met verkleumde handen en voeten aan op de desbetreffende school. Meestal voelde je al bij binnenkomst de sfeer en wist je al bij voorbaat: hier wil ik lang invallen of God laat me niet lang hier invallen.

Op de meeste scholen toen – en dat waren er heel veel – heb ik immers weinig openlijk of ondergrondse discriminatie van het personeel ervaren, maar ik ben ook een type dat zich niet laat discrimineren door met een kromme rug te lopen of door zich minder te voelen dan wie dan ook.

Zo kwam ik een keer op een school invallen, alles was blank natuurlijk. Stapte ik het directiekamertje binnen, groette vriendelijk en gaf te kennen dat ik de invaller was. Bekeek degene die daar de leiding had mij van 'kop tot teen' en zei quasi-vriendelijk: 'Ik dacht dat je voor de schoonmaak kwam.' Ik was verbijsterd, maar ook trots om daarop in te gaan en met een rechte rug en mijn kin omhoog vroeg ik in welke klas ik moest zijn.

'Het was maar een grapje, hoor,' was de correctie achteraf nadat men had geconstateerd dat ik les kon geven, maar ik zei boe noch ba tegen die nazaat van de slavendrijvers. Dit noem ik dan de naweeën van die afschuwelijke geschiedenis.

De klas was blank en zoals ik gewend was werden alle ogen groot en de monden vielen half open zodra ik binnenstapte en ze begrepen dat ik de invaljuf was. 'Een zwarte juffrouw!' Verbijstering en soms ook schrik waren duidelijk op hun gezichten af te lezen. Soms was je even van slag, maar ik herstelde me snel weer en pakte de draad weer op alsof ik zelf niet anders was. Wat me opviel was dat de kinderen heel snel gewend waren aan de zwarte juf, nadat ze subtiel en soms met opzet met hun vinger over mijn handen of haar had laten gaan om te kijken of ik wel afgaf.

Het was altijd een hevige strijd om je te bewijzen en altijd weer die sarcastische, cynische opmerkingen over je huidskleur en je accent. 'Juf, waarom bent u zo donker?' 'Waar komt u vandaan?' 'Juf, mijn vader zegt dat u familie van Zwarte Piet bent.' 'Juf, mijn moeder zegt: "Dat is nou een neger."' 'Als je niet in bad gaat, dan word je net als de juf.' Het was ongelooflijk en merkwaardig en dan vertelde ik ze het bekende verhaal van dat ik uit een zeer warm land vandaan kwam en dat mijn ouders ook zwart waren.

Ik heb het ze nimmer kwalijk genomen want ik leed er niet onder, wetende dat ik een mooie kleur heb en bovendien was het toentertijd vreemd: zwarte mensen in Nederland, laat staan een zwarte juf. Het is te vergelijken met de indianen en boslandcreolen diep in het binnenland van Suriname, die wegreunden als ze een blanke zagen. 'Ze zijn wit, ze zijn wit omdat ze ziek zijn,' werd er dan in paniek geroepen.

Ik heb ervaren dat de meeste ouders er meer moeite mee hadden dan de kinderen. Die kropen mettertijd bij je op schoot, drementen constant om je heen of huilden omdat je invaltijd erop zat. Spontaan zei een jongetje keer op keer tegen me: 'Juf u bent zwart, maar u kunt heel goed voorlezen. Beter dan m'n moeder, hoor.' 'Echt waar, joh? Dat is heel fijn om te horen, maar niet tegen je moeder zeggen hoor, want dat zal ze minder leuk vinden denk ik.' 'Geeft niks, ik heb het al thuis verteld en mijn moeder schrok wel even hoor, juf.' Zo ging dat toen en als er thuis positief of te wel negatief over je werd gesproken dan merkte je het gelijk aan de kinderen.

Het was ongelooflijk en als wij Surinaamse leerkrachten bij elkaar waren en onze ervaringen met elkaar uitwisselden, was het wel lachen geblazen maar ook schrikken. Ook de lichtgetinte Surinaamse leerkrachten werden voor Zwarte Piet, maar meer voor bruine pinda uitgemaakt. De zonnebank was toen nog niet uitgevonden, want iedereen was toen spierwit.

De hoofdleidster van de moederschool was een leuk mens; ze was een integer en een transparant persoon. Ze beschermde haar Surinaamse leerkrachten met hand en tand. Ik weet het nog als de dag van gisteren dat verbaasde ouders naar haar toe stapten met de vraag: 'Zijn die donkere dames wel bevoegd om voor de klas te staan?' Trots heeft ze hen uitgenodigd om haar te volgen naar de directiekamer en daar liet ze aan hen een diploma van een Nederlandse en een Surinaamse leerkracht zien. 'Als u een verschil ziet dan mag u het roepen, hoor,' was de kijkopdracht die ze hadden gekregen. Ogen rolden haast uit hun kassen terwijl ze van kleur verschoten in alle kleuren van de regenboog en stamelden: 'Dus ze zijn gewoon bevoegd... ze hebben... een... diploma.' Altijd weer moest ze lachen als ze dit verhaal vertelde. Vanaf toen waren we een echte groet waard en hing er ook respect in de ruimte. Behalve ik, waren er nog twee andere leerkrachten met een Surinaamse achtergrond.

Mevrouw Helmert grapte altijd weer: 'Ik heb drie bevolkingsgroepen uit Suriname in mijn team.' Met deze 'kondremans' was het enigszins fijn samenwerken, maar mijn vriendin had mij op het hart gedrukt om voorzichtig met ze om te gaan. Ze keken zo op tegen de Nederlanders, namen de mentaliteit van ze over en verloochenden hun afkomst en eigen mensen. Ze maakten Surinaams eten klaar en probeerde op die manier witte voetjes te halen, zodat ze snel een vaste aanstelling konden krijgen. Het was uitsloverij van hier tot Tokio en het was niet alleen opdringerig, maar ook triest. Ik heb nooit pom of gebakken kip klaargemaakt. Men dacht vast en zeker: over de benodigde competenties hoeft je niet te beschikken als je maar lekkere maaltijden kunt klaarmaken en het team daarop trakteren... De ouders bekeken het totaal anders en dat lieten ze ook blijken, want ze hadden hun favoriete juf.

Op de moederschool heerste desondanks een gezellige sfeer met al dat lekkere eten, vergeleken met de tweede school waar ik twee dagen per week les gaf. Het was een school met een sombere sfeer net als het personeel dat daar rondliep, echt van die types met zo'n negatieve uitstraling. Het leek alsof ze overspannen waren of onderweg waren om overspannen te worden. Dat soort mensen dat als je naar ze kijkt, je je gelijk down voelt.

Deze hoofdleidster was net een heks zo uit een sprookjesboek ontsnapt en die niet eens wist wat het woord cognitief betekende. De adjunct had veel weg van een kenau met zo'n bloempotkapsel en ze was net zo rond als een ton. Nee, het was geen prettig mens. Ze maakte alle beginnende leidsters en stagiairs het leven zuur. Collegialiteit was aan hen niet besteed.

Ze was zo ontevreden met zichzelf, had het voortdurend over afvallen en in de personeelskamer lagen er tussen de pedagogische en didactische boeken bladen over hoe je snel slank kon worden. Ze zat zo met zichzelf in de knoop en dat reageerde ze af op de kinderen en het personeel. Nooit een grapje of hartelijk lachen dat je niet meer bijkwam. Het was een verbitterd mens dat alleen maar klaagde en zeurde. Ik voel me altijd bezwaard als ik zulke mensen om me heen heb. Die jonge leidsters deden niets goed in haar ogen. Iedereen klaagde over haar, maar durfde haar niet aan

te pakken. Ik had geen moeite met haar en ik was gelukkig maar twee dagen opgescheept met dat chagrijnige hoofd van haar dus dat was nog te doen.

Op een mooie ochtend deed ik de ronde om thee rond te brengen voor de collega's, want dat hoorde toen bij de taken van beginnende leidsters als de conciërge afwezig was. Ik liep schoorvoetend daar op de gang met een blad vol kopjes met hete thee en Kaytie, zo heette ze, stond op de gang met haar kleuters in de rij te wachten om naar buiten te gaan. Ze stond dicht bij het personeelskamertje toen de telefoon ging en ik net voorzichtig de trap op stapte met een vol dienblad. We keken elkaar aan en ik dacht dat het vanzelfsprekend was dat zij, omdat ze zo dicht bij de telefoon stond, deze ook op zou nemen.

Nee, hoor wat deed 'adjunkie'? Ze keek me aan met een blik waarin arrogantie en ongegeneerdheid zich afwisselden en zei scherp: 'Zet het blad neer en ga die telefoon opnemen' of iets in die commandeerde trant en dat moet je bij mij echt niet doen. De slavernij is toch voorbij sinds 1863, ging in een flits door me heen.

'Pardon?' vroeg ik haar, 'zie je hier een hond staan?' 'Nou zeg, kan het niet vriendelijk?' beet ik haar vervolgens toe en maakte rechtsomkeert om verder te gaan voordat de thee de temperatuur van de school zou bereiken. Ik hoorde niet eens meer wat ze zei, maar ze was behoorlijk gepikeerd. Bovendien had nooit iemand haar tegengesproken, laat staan afgebeekt.

Vanaf dat moment veranderde hun houding tegenover mij in kortaf. Dus er was over gepraat, maar dat deerde mij helemaal niet. Ik zou toch maar vragen om de hele week op mijn moederschool te mogen werken, want ik miste de leuke sfeer en bovendien al die lekkere hapjes die de hienlikkers maakten.

Drie weken waren verstreken en ik moest een standaard-beoordeling krijgen van beide scholen. Het was destijds een formaliteit om om het kwartaal leidsters te beoordelen op alle gebieden. Van het lesgeven tot je kleding/houding werd toen beoordeeld en die beoordelingen waren bij mij altijd goed tot zeer goed. Functioneringsgesprekken waren er toen nog niet.

'Annamaria, ik heb je beoordeling al gemaakt. Je kan deze zo meteen doornemen en ondertekenen, want dan stuur ik die gelijk naar de Inspectie,' zei de hoofdleidster quasi-aardig en ik dacht: jullie hebben je les geleerd om respectvol te praten tegen anderen die net beginnen of volgens jullie de verkeerde huidskleur hebben.

Ik stapte parmantig het kamertje binnen waar Kaytie haar konijnenvoer zat te verorberen en mij nog steeds geen blik gunde, want toen ik binnenstapte was ze ineens verdiept in een folder over ouderbetrokkenheid en kort daarvoor zat ze nog met een wezenloze blik in het rond te kijken.

Ik pakte het formulier om het te lezen, terwijl de hoofdleidster zenuwachtig en luidruchtig een stapel papier doorbladerde en dat stoorde enorm. Wat mij echter nog meer stoorde was wat ik zag staan als beoordeling. Zo veel onvoldoendes had ik sinds de lagere school op het rapport van Eddy, een luie buurjongen, nooit meer bij elkaar gezien! Als het ging om mijn rapporten of beoordelingen was het gemiddeld altijd goed, schoot door me heen. Ik fronste en zei niets. Vluchtig keek ik of er een andere naam bovenaan stond, maar nee het was mijn naam. Toen snapte ik die

nerveuze houding van de hoofdleidster en dat zogenaamd ineens verdiept zijn van Kaytie in een folder toen ik binnenkwam. Aha, de cirkel is rond, dacht ik.

‘Kan je het tekenen, want dan stuur ik het gelijk met deze paperassen naar de inspectrice,’ kwam er ineens leven in het kamertje. ‘Kaytie, heb je de andere formulieren al ingevuld?’ vroeg de hoofdleidster aan haar adjunct om zich een houding te geven, af en toe steelse blikken richting mij werpend.

‘Is deze beoordeling wel van mij?’ begon ik en ze keek me aan alsof ze een geest uit een fles zag verschijnen. ‘Ja... ja. Je naam staat toch bovenaan,’ reageerde ze verbaasd en het werd enkele seconden stil. Zo stil dat ik Kaytie haar peen intensief hoorde kauwen en slikken. ‘Ik heb de beoordeling gelezen... maar dit ben ik niet. Ik herken mezelf niet hierin,’ zei ik kalm en bedaard. ‘Oh... dat wordt dan lastig, maar het moet wel getekend worden,’ zei ze resoluut. ‘Nee, dat tekenen gaat echt niet gebeuren. Hier zet ik geen handtekening onder,’ zei ik en probeerde rustig te blijven terwijl mijn hoofd op volle toeren draaide hoe dit probleem op te lossen.

Intussen was Kaytie’s aandacht ook gewekt en ze sloeg deze klucht gade met een verbeterd gezicht van woede, maar zei boe noch ba. ‘Nou, dan maar niet, maar het wordt wel opgestuurd naar de Inspectie,’ zei de hoofdleidster met een arrogantie waar ik misselijk van werd. Keiharde afrekening noemde ik het.

Discussie was onmogelijk en de moeite niet waard en volgens mij is dit het gevoel dat je hebt als je wordt gearresteerd en men je onschuldig in de boeien slaat en zegt: ‘Alles wat je zegt, kan tegen je worden gebruikt.’ Ik was kansloos bij hen maar niet verloren. Ik liet het formulier liggen, maakte rechtsomkeert en verliet dat mistroostige gedoe.

Ik ging naar mijn moederschool terug en vertelde het gebeurde aan die lieve, moederlijke hoofdleidster die haar hand voor de mond sloeg en riep: ‘Ah... nee toch. Dat kan niet waar zijn! Weet je wat je doet?’ ‘Nee, ik ben benieuwd,’ zuchtte ik. ‘Je belt de Inspectie op en maakt een afspraak en dan vertel je daar dit verhaal en ik zal intussen ook kijken hoe ik je de hele week hier kan houden.’

Dat is waarachtig een goed idee, maar op de Inspectie moest je wel goed voorbereid zijn en met een stevig verhaal komen, want de inspectrice was geen malse madame. Ze hekelde buitenlandse leidsters die een XXL-omvang hadden en altijd behangen waren met goud. Dat paste niet voor de klas. ‘Als je er zo uitziet dan hoor je achter het fornuis thuis en niet voor de klas,’ had ze zich laten ontvallen in een gesprek met mij, lang geleden. Ik moest wel even slikken toen ik dat van haar hoorde en dacht in een fractie van een seconde of ik daaraan voldeed. ‘Jij bent slank, ziet er goed en representatief uit en bovendien ben je competent, dus je komt wel aan de bak,’ gaf ze mij te kennen. Wat een opluchting had ik toen gevoeld, vooral toen ze het gesprek afrondde met: ‘Annamaria als er wat is, schroom niet om mij te bellen.’

Dus nu was er wel wat, maar hoe zou ze reageren want je weet nooit met deze blanke mensen. Ze kunnen net zo omslaan als het weer. Dingen ontkennen die wel gezegd zijn en doen alsof ze het nooit hebben gezegd. Even kijken of ik niet in omvang was toegenomen en ik zou mijn gouden armband, die ik van mijn moeder had geërfd, in het handschoenenkastje van de auto stoppen. Nee, met alle respect

voor mijn moeder houd ik de armband om, flitste het door mijn volle hoofd. Moeder zou zeggen: 'Meisje, doe allesbehalve gek.'

De afspraak was op woensdagmiddag en dat was volgende week. Wel een beetje laat, want intussen had ze het beoordelingsformulier al opgestuurd. Ik werd ontvangen door de inspectrice, die bekend stond als een ijzeren madame. Hard en meedogenloos. Tegen Shirley had ze geroepen: 'Ik ben degene die bepaalt wie een klas krijgt en wie niet en de hoofdleidsters hebben weinig inbreng.' Haar secretaresse begeleidde me door de chique gang naar de statige kamer waar de inspectrice achter een kolossaal, klassiek mahonie-bureau zat. Ze keek wel normaal, onvriendelijk was ze niet, toen ze me de hand schudde en uitnodigde om plaats te nemen.

'Mijn bezoek is... dat ik ergens mee zit,' begon ik en ik wist niet of het een goed begin was. Ik had onderweg nagedacht over hoe ik het gesprek zou beginnen. 'Dat begrijp ik,' zei ze hoofdschuddend. 'Ik begreep eerst niet waarom je een gesprek met mij wilde toen mijn secretaresse de afsprakenlijst liet zien, maar sinds gisteren wel en dat is niet zo best, jongedame.' Nu komt het: zal ze tekeer gaan zoals ze bekend staat als onverbiddelijk en spijkerhard? Zal ze nu laten zien hoe ze kan omslaan?

Als men op scholen hoorde dat ze langs zou komen, was iedereen in paniek. Alle lesvoorbereidingen werden uitgebreid gemaakt en al het lesmateriaal lag overdreven keurig en overzichtelijk in de kasten. Zelfs de gangen werden overdreven geboend en oude troep werd opgeruimd of uit het zicht geplaatst. Anderen die er vaak sjofel uitzagen, hadden zich opgedoft. Sommige van haar bezoeken waren meestal ook aangekondigd, maar in de meeste gevallen stond ze ineens bij je in de klas voor inspectie.

'Kun je vertellen wat zich allemaal op die school heeft afgespeeld?' vroeg ze en ging achterover zitten met haar handen tegen elkaar gedrukt terwijl ik het recente voorval net als bij een mondelinge toets zo duidelijk en correct analyseerde, waardoor een link kon worden gelegd met de onvoldoende beoordeling van de tweede school. Ze luisterde aandachtig en af en toe gleed haar blik naar de dossiers op het bureau.

Nadat ik mijn verslag had gedaan met af en toe een interruptie van haar, wist ik nog niet hoe ik ervoor stond. 'Dat is duidelijk en daarom heb je geweigerd die negatieve beoordeling van een handtekening te voorzien,' klonk het scherp en ze doorpriemde mij met haar ogen die fel keken. 'Ik vind het onbegrijpelijk dat iemand die altijd en steeds opnieuw goede beoordelingen heeft gehad, ineens een negatieve krijgt. Dan is er heel veel mis. In dit geval sprake van oncollegialiteit. Het beoordelingsformulier van deze school heb je dus niet getekend en dat vind ik een goede zet,' hoorde ik en even wist ik niet of ik dat goed had gehoord. 'Dat heb ik in de prullenbak gedeponneerd,' vervolgde ze tot mijn verbazing, terwijl ze de papieren doorbladerde. Ik had haar aan mijn kant en dat telde. Een gevoel van opluchting bekreep mij.

'Wat ik me altijd afvroeg,' vervolgde ze, 'hoe heb jij het zo lang volgehouden daar op die school? Weet je hoeveel leidsters en invallers hier bij mij hun beklag komen doen over Kaytie, dus ik denk dat het hoog tijd wordt om een bezoek te brengen aan die school en Kaytie op het matje te roepen.'

Ik was nog steeds sprakeloos en knikte alleen maar. Mijn hart bonsde als die van een gek en ik was sprakeloos. Ik zag het al voor me: Kaytie tegenover de Inspectie, die haar flink van repliek zou dienen. 'In overleg met mevrouw Helmert van de moederschool blijf je daar fulltime, totdat je ergens moet invallen. Tenzij ze je kan missen.'

'Ok... eh... fijn om te horen,' stamelde ik, want ik wist niet wat me overkwam. 'Een collega bij jullie gaat binnenkort voor lange tijd eruit wegens ziekte, dan mag jij die klas overnemen,' hoorde ik haar stem in de verte klinken. 'Dat klinkt goed, geweldig om te horen,' was het enige wat ik toen kon zeggen. Wat een verademing dat het zo was afgelopen met elkaar de hand schudden en een 'tot ziens'. Het leek alsof ik geen grond meer onder mijn voeten voelde. Ik hoorde Shirley nog zeggen: 'Deze vrouw kent geen middenweg, ze mag je of ze mag je niet en dat laat ze ook duidelijk merken.' Ik verliet het statige gebouw als een blij mens dat gerechtigheid had gekregen.

Zoals gezegd kreeg ik mijn eerste klas met een of twee gekleurde leerlingen. Na een paar maanden stond ze ineens op een ochtend voor mijn neus en wilde mij graag bezoeken. Ik schrok me te pletter, had haar met jas en hoofddeksel niet herkend en ik dacht eerst dat ze een moeder was die daar rondliep. Ze bleef ruim een uur bij mij in de klas om de lessen te volgen, keek rond, spitte de klassen en administratiemap door, stelde vragen over de didactische aanpak van enkele leerlingen, keek in de kasten en naar alles. Ik voelde me doodnervus en zweette als een otter.

Het was de tijd dat de potloden waarmee kinderen werkten niet te klein of stompjes mochten zijn. Dat het speel-/werkmateriaal geordend en overzichtelijk op de juiste plek moest staan en bepaalde voorwerpen in de kleuterklas duidelijk geëtiketteerd waren. De administratiemap van de groep moest binnen handbereik zijn, evenals de informatie betreft het registreren en bijhouden van de ontwikkeling van de leerlingen en het overzicht van het remediëren van achterstanden en door wie, wanneer en waar dit gedaan was.

Na de inspectie zei ze beslist: 'Ik heb het gezien. Ik ben tevreden, want je functioneert goed. Je bent een aanwinst voor het kleuteronderwijs. Zullen we het hebben over je studie pedagogiek-onderwijskunde?' Aan het einde van het gesprek vertelde ze dat ze ook pedagogiek-onderwijskunde had gestudeerd aan de universiteit van Amsterdam. Ik heb haar als een prettig persoon ervaren dat mij zag staan voor de klas. Dat heeft mij goed gedaan. Na maanden te hebben ingevallen, kreeg ik na een half jaar een eigen klas op die school. De ervaring die ik toen heb opgedaan is dat als deze mensen je willen helpen, dan doen ze dat gewoon. Evenals wanneer ze je het leven zuur willen maken, dan zij het ook zo.

Drama op de kleuterschool

Eind jaren tachtig maakte Roos haar entree bij ons op school. Roos was heel knap volgens zichzelf: hemelsblauwe ogen en hoogblond. De arrogantie droop van haar zwaar opgemaakte snoetje. Vooral als zij het had over haar man, die bijna... ja bijna directeur was van de Sociale Dienst. Ze had eenieder in haar

wurggreep behalve mij, want ik keek dwars door haar heen en wist wie ze eigenlijk was. Een doorgewinterd, narcistisch persootje dat racistische opmerkingen maakte over de buitenlandse leerlingen die we toen al een handjevol hadden. Zo vaak heeft dat mens geroepen: 'Ik mag van mijn man niet omgaan met Turken en Marokkanen.' Iedereen zat verstijfd op zijn stoel en je kon een speld horen vallen, terwijl we elkaar aankeken en dachten: dan zit je wel echt op de verkeerde plek.

Ze keek mij aan met haar hemelsblauwe ogen, die zo zwaar waren opgemaakt dat ik me afvroeg hoe ze die openhield. 'Mijn man maakt ze elke dag mee bij de Sociale Dienst en dat zijn geen fijne ervaringen, hoor,' reageerde ze verwaand en ging vluchtig met haar gemanicuurd handjes door haar blonde lokken. Ik hoorde de anderen mompelen: 'Nou ja zeg, dat is heftig.' 'Wat krijgen we nou?'

Ik kookte van binnen en het liefst zou ik die Barbiepop flink door elkaar willen schudden of een mep op dat zwaar opgemaakte smoeltje geven, maar dat deed ik natuurlijk niet want dat past niet bij een juf. 'Nou ik denk dat als je thuis zit, met jouw familie aan die ene zin: "Ik mag niet omgaan met Turken en Marokkanen," de Surinamers en Antillianen toevoegt. Omdat wij nu erbij zijn, laat je deze twee weg.' Dat moest ik even kwijt en verliet hoofdschuddend het kamertje wetende dat deze Barbie echt niet spoorde.

Dit soort monsters lieten ze los op die arme kinderen, die recht hadden op professionele begeleiding en opvoeding. Ik associeerde haar met een heks, alleen die bezemsteel en punthoed liet ze altijd thuis. Ze was zo vals en geslepen dat ik kokhalsde als ik haar zag en hoorde praten. Je moest continu op je hoede zijn met wat je zei of deed en dat was niet prettig.

Zo zei ze een keer tegen mij: 'An, weet je wat mijn man zegt als Asha heeft gebeld?' 'Nee, wat zegt hij dan?' vroeg ik ongeïnteresseerd, want ik wist dat het weer iets minderwaardigs was. 'Hij riep door het huis: "Dikke matras heeft gebeld," en dan lagen we dubbel van het lachen.' Voor mij was het duidelijk dat ik aan deze 'collega' niks zou hebben en dat het ook uitkijken geblazen was, zoals Shirley mij op het hart had gedrukt.

In die tijd was de regel dat degene die het langst in dienst was of de meeste dienstjaren had, de hoofdleidster mocht opvolgen die helaas met pensioen was gegaan. Conny, de oudste onder ons, kwam in aanmerking maar bedankte er netjes voor. Zij was meer ziek thuis dan op school en op een gegeven moment stopte zij ook met haar carrière. Alweer een lief mens dat uit het team vertrok.

De eerstvolgende opvolger was Asha, een Surinaamse collega. Ze greep het aanbod met beide handen aan, hoewel ze twijfelde en onzeker hierover was. Omdat ik een goede verstandhouding met haar had en gelet op mijn onderwijskundige opleiding, stelde ik voor om haar bij te staan indien dat nodig zou zijn. Bovendien was ik de volgende na haar wat het aantal dienstjaren betrof en na mij kwam dan Barbiepop met haar zelfingenomen lachje en vossenmentaliteit.

Die had intussen al lont geroken dat ik van plan was om eventueel, als faalangstige Asha het zou afblazen, die functie over te nemen en bewoog zich al kronkelend

richting actie. Ze overtuigde Asha dat ze het heel goed zou doen als hoofdleidster van de kleuterschool en op haar kon ze te allen tijde rekenen. 'Als je een toespraak moet houden, kan ik die voor je schrijven. Als je een brief moet schrijven aan de gemeente, kan ik mijn man vragen om te helpen, blablabla.' Hetgeen betekende dat we jou helemaal afhankelijk gaan maken van ons.

De onzekerheid en twijfels van Asha groeiden gestaag maar Roos, alias Barbiepop, wist haar over te halen om te solliciteren, maar Roos was ook met iets anders bezig en dat was om mij uit te schakelen. Ik moest uit het zicht. Ze begon te stoken en de goede band tussen Asha en mij kapot te maken. Shirley had dit voorspeld en het was uitgekomen. Die andere was zo blind en onzeker dat ze erin trapte en dat was einde goede band.

Ik lag er niet wakker van. Ik wist dat ik een sterke vrouw ben, stabiel tot in mijn haarwortels. Je moet van goeden huize komen om mij kapot te krijgen. Ze stelde alles in het werk om mij weg te pesten, maar met big brother die jurist was en Shirley aan mijn zijde was dat ondenkbaar.

Ze gingen tot het uiterste van geen gedag zeggen, rare opmerkingen maken, je uitsluiten van sommige activiteiten en zelfs de ouders wilden ze erbij betrekken, maar dat lukte niet want ik was een favoriete juf.

Ik stond in mijn eentje tegenover zes man, van wie de meeste meelopers waren uit angst voor Barbiepop. Ik was alleen, maar liet mij niet gek of overspannen maken. Echt niet! Ik zou strijden tot ik erbij zou neervallen, maar opgeven: nooit! Ik was kostwinner en zou desnoods met mijn laatste adem vechten voor mijn baan, want niet werken of een uitkering hebben vond ik min.

Barbie was dolgelukkig, want op deze manier zou ze spoedig mijn plek inpikken en kon ze waarschijnlijk hoofdleidster van de kleuterschool worden nadat ze Asha van haar wankele troon had verstoten. Zij zag het helemaal niet, die schone slaapster.

Na maanden van pesterijen provoceren, mengde big brother zich als jurist in deze ongelooflijke zaak. Hij maakte meneer de inspecteur duidelijk dat wat er ook gebeurt, ik op die school zou blijven werken en zonder problemen. Kon dat niet het geval zijn dan zouden we naar de ambtenarenrechter stappen. Noch de gemeente, noch de inspecteur wilde het zover laten komen. Er werd afgesproken om de zo veel tijd bij elkaar te komen en de weken te evalueren.

Mij ontslaan was onmogelijk omdat al mijn rapporten, gemaakt door de verschillende scholen waarop ik had ingevallen of gewerkt, ruim voldoende tot zeer goed waren. Op dat gebied was er geen gegronde reden om mij te verwijderen, dus kregen ze waarschijnlijk de opdracht om mij nauwlettend in de gaten te houden en als ik in de fout zou gaan dit vast te leggen.

Aan de andere kant van de linie kreeg ik van big brother exact uitgelegd hoe ik te werk moest gaan, wat ik moest doen en wat ik moest nalaten. Groeten en beleefd blijven en vooral niet schelden of agressief worden. 'Niet uit je slof schieten,' had mijn broer me op het hart gedrukt en daar hield ik me ook aan, hoewel het verschrikkelijk moeilijk was. Zoals die ene keer toen ik op de gang liep en ik hoorde duidelijk Barbiepop gniffelend tegen Asha zeggen: 'Hoe zwarter hoe slechter!' Toen

ik dat hoorde was ik in alle staten! Een intense woede overspoelde mij en het was verdornd zwaar om die negativiteit te negeren... Ik moest wel want ik wilde mijn broer, aan wie ik zo veel steun had, niet teleurstellen. Ik was zo opgefokt, maar in plaats van me te laten gaan ben ik tussen de middag naar de lagere school gevlucht en heb daar bij de directrice zitten uithuilen. Ik kon me niet herinneren dat ik na de dood van mijn moeder nog ooit zo veel tranen had gelaten. Alles, alle opgekropte woede kwam eruit en ze had me getroost en was er voor mij. Ik weet nog heel goed dat een leerkracht naar binnen wilde en ze riep: 'Nee nu even niet, dit is belangrijk.' Nadat ze me had opgepept, voelde ik me opgelucht en weer sterk en ging terug naar het wespennest.

Ook Shirley sprak mij moed in en wist dat ik dit aankon. 'Jij wordt niet overspannen. Ik denk dat zij overspannen worden van jou en big brother,' lachte ze altijd. Als zulke types doorhebben dat ze je niet klein kunnen krijgen en ook zich ervan bewust zijn dat je assertief bent, raken ze in paniek. Om hun zin door te drijven bewandelen ze de gemakkelijkste weg van intimidatie en pesterij.

Een krachtige psychische aanpak om een ander kapot te maken in hun voordeel. Het was ook deze vrouw die door de gemeente was aangesteld om les te geven aan kleuters, maar zich met heel andere zaken bezighield en haar gepoederde snoet stak in het privéleven van ouders met wie ze zogenaamd close was.

Ze was er niet vies van om namenlijsten en gegevens van ouders door te spelen aan haar man die bij de Sociale Dienst werkte. Op een gegeven moment werden uitkeringen van ouders stopgezet. 'Ik wist niet dat die ouders nog bij elkaar waren, want die moeder heeft een uitkering. Rischi zijn vader heeft hem opgehaald terwijl hij niet meer thuis woont,' zei ze doodleuk, gevoelloos en zonder enig respect. Respectloos deed ze een collega na die stotterde. Vanaf toen had ik met mezelf afgesproken om nooit met deze vrouw aan één tafel te zitten laat staan om met haar koffie te drinken.

Enfin, in elk geval ik zou op die school blijven vond de Inspectie en er moest worden getracht om de verstandhouding onderling te verbeteren. Van big brother had ik strikte regels gekregen waaraan ik mij moest houden en dat deed ik ook. Zo ging dat maanden en omdat ik zo'n goede steun had van mijn broer en vriendin werd ik niet gek zoals Barbie en de rest hoopten. Integendeel, ik fleurde juist op en merkte dat ik in verwachting was van mijn derde kind. Mijn man en ik verheugden ons op het derde kind en we hoopten zo dat het nu een meisje zou zijn.

Op een goede dag moest ik naar de dokter en aangezien ik geen zin had om dit mondeling aan de zogenaamde toekomstige hoofdleidster te melden, schreef ik het op het mededelingenbord dat in het kamertje hing. De collega die bij mij in de klas extra ondersteuning gaf zou de klas overnemen, had ik met haar afgesproken.

Op dat bord stonden allemaal van die huishoudelijke mededelingen dus ik dacht, naïef natuurlijk: dit kan ook erbij.

De volgende dag was ik er weer en om een uur of twaalf toen ik de kinderen uitliet, zag ik de inspecteur aankomen en ik dacht: wat komt die weer doen? De kleuterschool zou in de nabije toekomst fuseren met de lagere school dus deze

inspecteur had onze school alvast in zijn rayon. Hij ging naar het kamertje waar Asha hem ontving en er zal wel een interessant gesprek hebben plaatsgevonden. Alle kinderen waren opgehaald en ik wilde net aan mijn lunch beginnen toen hij bij mij in de klas stond. 'Goedemiddag, ik kom voor jou! Waar zullen we zitten?' vroeg hij bot. Ik wist me geen raad met zijn houding terwijl ik verbijsterd was en me afvroeg waar het nu over zou gaan, want voor zover ik wist hadden we geen afspraak. Ik wees hem aan waar hij kon plaatsnemen en ik schoof aan. Ik had al die tijd niets gezegd behalve goedemiddag. 'Het gaat hierom,' begon hij serieus, 'de communicatie is zodanig verstoord dat er niet meer met elkaar wordt gepraat en dat is een kwalijke zaak die niet goed is voor de totale sfeer.' Ik kon niet en wilde ook niet reageren, maar was één en al oor terwijl er van alles door me heen ging. Vervolgens ging hij verder met zijn relaas: 'Je bent een stap te ver gegaan. In plaats van mondeling te melden dat je naar de dokter gaat, schrijf je dit op het informatiebord en dat is fout.' Jeetje, ik had ze een opening gegeven door deze actie van mij en ze hadden gelijk toegehapt. Mijn mond viel open van verbazing en na enkele seconden kon ik reageren. 'Bent u speciaal hiervoor gekomen of was u toevallig in de buurt om mij op het matje te roepen?'

'En al die keren dat ik netjes goedemorgen en goedemiddag zei en niemand antwoordde, ik geen respons kreeg, bent u ook daarvan op de hoogte?' vroeg ik op een kalme toon, maar intussen... 'Ja, dat kan wel zo zijn en dat zijn allemaal punten die tijdens de eerstvolgende bespreking ter sprake zullen komen,' was zijn koele reactie. 'Jazeker, dus dit zou ook een punt zijn voor de eerstvolgende bespreking en waarom nu in mijn pauzetijd?' 'Ik ben gebeld omdat Asha er heel erg mee zit. Ze vindt het onacceptabel en daarom moest het per direct worden besproken,' beweerde hij. 'Het is in orde en ik begrijp duidelijk dat Asha als opdracht heeft om mij scherp in de gaten te houden en alle pietluttige dingen aan u te melden, want misschien vinden we wel een punt om haar te ontslaan.' 'Dat zijn jouw woorden, maar ik maak een aantekening hierover en de eerstvolgende bespreking komt het ter sprake. Je moet je houden aan de afspraken en proberen te communiceren en samen te werken, maar zoals het nu gaat wordt het zeer moeilijk.' Met die woorden maakte hij aanstalten om te vertrekken. Communiceren met mensen die proberen om je overspannen te maken en eruit te werken, dacht ik maar zei niets en gaf hem een stevige hand. Die partijdige inspecteur wist zich ook geen raad met zijn houding en met deze situatie. Hij vertrok net zo snel als hij gekomen was.

Intussen waren ze duidelijk in hun nopjes, denkende dat ze iets hadden bereikt om de inspecteur te laten komen. Wellicht hadden ze een punt dat ze konden inzetten om de ontslagprocedure in werking te zetten.

Shirley had gelijk, ze gaan op alle kleine dingen letten om je te pakken. Ik had alleen goede beoordelingsrapporten dus dat is geen straatje waar iets te halen was, maar misschien dat ik uit mijn slof zou schieten en iemand zou aanvallen. Het was moeilijk, maar ook dat gunde ik ze niet. Ik wist dat je meer bereikt met kalmte en beheersing en op een gegeven moment straffen ze zichzelf wel. Ik geloof heilig in het

recht, dat vroeg of laat zal zegevieren. En het recht zou spoedig zegevieren op een onverwachte wijze.

Door die zwangerschap voelde ik mij vaak doodziek en was voor weken ziekgemeld. De bedrijfsarts zijn advies was om, gelet op de werksituatie, in deze toestand een poosje rust te houden. Ook de Inspectie ging ermee akkoord, niet wetende dat ik in verwachting was.

Vanzelfsprekend had ik met hen, inclusief de inspecteur, geen woord gerept over mijn blijde verwachting dus zij dachten dat ze beet hadden en ik overspannen thuis zat weg te rotten. Ik had mijn handen vol aan mijn twee kinderen, van wie de jongste drie was. Omdat ik thuis was, werkte mijn man voorlopig overdag. Ik had het druk met de twee jongens en leerde ze splenderwijs heel veel. Weken geleden was het leren opnemen van de telefoon en dat ging perfect. Niet lang daarna konden ze het geleerde in de praktijk toepassen en vooral de jongste vond het prachtig. Ik had met mijn man afgesproken dat hij vanaf zijn werk zo af en toe zou bellen, vooral omdat ik mij vaak ziek voelde en dat deed hij tot grote vreugde van die knullen. Ze genoten er enorm van en ik had bovendien twee telefonisten die de telefoon keurig opnamen.

Ik was de derde week thuis en de telefoon rinkelde en als de jongens opnamen, hoorde ik ze steeds 'Hallo! Hallo!' roepen. 'Er is niemand die praat, mama,' riepen ze door elkaar, maar ik wist dat ze het knopje soms per ongeluk en van enthousiasme indrukten. Op een gegeven moment dacht ik erover om alert te zijn, want het kwam wel vaker voor dat de kinderen riepen dat er niemand was aan de andere kant.

Op een doordeweekse dag was het weer zover en ik sprak met ze af dat ik de telefoon zou opnemen. Zogezegd, zo gedaan en ja hoor daar ging de telefoon weer. Ik kreeg niet de kans om op te nemen, want mijn zoontje was mij voor en alweer riep hij na zijn naam: 'Hallo, hallo, wie is daar? Wilt u mama spreken?' Enthousiast gaf hij de telefoon aan mij en wist dat het mijn zus was. Al spoedig merkte ik dat er al was opgehangen. 'Geef niet hoor, misschien is het iemand die verkeerd verbonden is,' legde ik ze uit, maar ze waren al met andere dingen bezig. Maar ik bleef me afvragen wie dat wel kon zijn en besteedde er verder geen aandacht meer aan.

Dit heeft een week of twee geduurd. Toen heb ik de PTT gebeld om te vragen of er een storing was met de lijn, want als er meestal gebeld wordt dan krijg je wel gehoor maar sinds twee weken in sommige gevallen niet. 'Wat is er toch aan de hand? Hoe kan dat eigenlijk?' De medewerkster gaf toe dat het vreemd was, maar ze wist wel te vertellen dat er niets mis was met de lijn. Ze besloot een vanglijn op te zetten en legde uit hoe ik te werk moest gaan zodra het weer gebeurde.

Ik had trouwens nooit van een vanglijn gehoord en vroeg mij af wat er aan de hand was. Ik durfde niet hardop te zeggen wat ik dacht. De volgende dag was het bingo, daar was weer dat mysterieuze telefoontje waar ik op zat te loeren en ik deed wat ik moest doen. Ik drukte op 2 en legde de hoorn op de haak.

De volgende dag was ik in de keuken bezig en was het hele voorval vergeten. Opnieuw ging de telefoon en deze keer was het een ouder die belde om te vragen hoe het met mij ging en dat de kinderen mij zo misten.

‘Heb jij al eerder gebeld?’ informeerde ik. ‘Nee hoor,’ was het antwoord. Nee dus, maar ze was wel boos dat ze vandaag samen met een andere ouder was opgeroepen door Asha en Roos voor een gesprek. ‘Oh ja? Waar ging het gesprek over?’ ‘Ja, dat is de reden waarom ik je opbel want ik vind dit echt spijkers op laag water zoeken. Wil je echt weten wat ze vroegen of vind je het niet belangrijk?’ ‘Jazeker!’ riep ik nieuwsgierig en van opwinding. Hoever zullen ze gaan om mij weg te werken. Hoever zijn ze in staat om te gaan om mij werkloos te maken terwijl ze wisten dat ik de kostwinner was van het gezin? Zouden ze op een of andere manier toch hun zin krijgen? Nee, mijn broer had mij verzekerd dat ik niets te vrezen had, want ze hadden geen poot om op te staan en als hij het zei dan was er geen twijfel. Wat was ik toch trots en blij met hem. Een grote broer, geen kleine jongen, superintelligent. Je moet wel stevig in je schoenen staan om met hem in discussie te gaan en bij heftige discussies sprak hij velen zo onder de tafel. Al die morele steun, die als een geschenk uit de hemel kwam.

‘De vragen die aan ons werden gesteld waren, houd je vast: “Roddelt juf Annamaria met jullie over haar collega’s?” “Probeert ze jullie als ouders tegen ons op te hitsen?,” bleven ze vragen. Wat is dit, wat bedoelen jullie eigenlijk? Als er conflicten zijn tussen jullie dan moet er geprobeerd worden die op te lossen en geen ouders erbij betrekken. “Juf Annamaria praat met ons over de kinderen, haar manier van aanpak en de vooruitgang van de kinderen and that’s all. Zo af en toe spraken we over de gepleegde coup van Bouterse in Suriname,” heb ik ze duidelijk gemaakt.

Ik wist niet wat ik hoorde. Zo ver kon men gaan om iemand weg te werken, dacht ik en alles ging zo door me heen, dat ik de moeder in de verte hoorde praten. ‘We zijn echt boos dat ze jou, een juf met zo veel kwaliteiten, zo respectloos behandelen. Maar als jij weggaat van die school dan gaan onze kinderen naar die andere school verderop. We vinden dat je dit moest weten wat je nepcollega’s uitspoken. We hopen dat je weer snel beter bent, maar je moet wel weten dat we jou steunen.’

Na het gesprek plofte ik op de bank en ik voelde me verdoofd, terwijl de jongens riepen wanneer ze naar de speeltuin gingen. ‘Oh ja, maar eerst boodschappen halen voor het avondeten.’

We waren al gereed om te vertrekken toen de telefoon opnieuw rinkelde. Zonder aarzeling nam ik op, zei niets en luisterde. Wellicht was dat de onbekende beller. Ik luisterde, maar hoorde niets alleen op de achtergrond de twee jongens die aan het ravotten waren.

‘Hallo!’ hoorde ik ineens een vrouwenstem zeggen die ik niet kende en meteen was ik scherp. ‘Met de PTT spreekt u, u hebt mij onlangs gebeld over de storting van de telefoonlijn. Ik heb een vanglijn opgezet om het probleem vast te stellen,’ vertelde ze terwijl ik gespannen luisterde. ‘Welnu, de vanglijn heeft wel het nummer geregistreerd, maar ik begrijp niet de connectie tussen een huisvrouw en een kleuterschool aan de Berenlaan nummer 261.’

Langzaam, maar zeker drong het tot mij door dat mijn vermoedens toch wel klopten en ik was sprakeloos. Ongelooflijk en te gênant voor woorden. ‘Bent u er nog?’ hoorde ik de telefoniste roepen. ‘Ja, het overvalt mij toch wel.’ ‘Wat hebt u met

een kleuterschool te maken?’ bleef ze vragen. Op dat moment schoot ik helemaal vol en met emotie in mijn stem vertelde ik summier het verhaal. Ze onderbrak mij al zeggende: ‘Ik bel u zo terug!’ Met stijgende verbazing stond ik daar terwijl de jongens bleven vragen wanneer ze naar de speeltuin mochten en gelukkig niet zagen dat ik verdrietig was. ‘Nog heel even, mama wacht op een telefoontje en daarna gaan we heel lang spelen in de speeltuin.’

Even later belde de telefoniste terug en zei dat ze de kleuterschool had opgebeld en de volgende afspraak had gemaakt: ‘Als zij dit nummer nog één keer bellen met de intentie om te pesten, dan wordt de telefoon onmiddellijk afgesloten en alleen op verzoek van de gemeente kan de heraansluiting plaatsvinden.’ Dit was onmiskenbaar en je raadt het al: zodra de telefoon rinkelde, wist ik dat er aan de andere kant een beller was die niet anoniem wilde zijn.

Uiteraard heb ik de anderen hiervan op de hoogte gebracht en dat waren belangrijke punten voor de eerstvolgende bespreking die binnenkort zou plaatsvinden. Van de telefoniste van de PTT had ik ook een bevestiging gekregen. Ik verheugde mij hier zeer op: een bespreking met Asha, Barbiepop, de inspecteur en het hoofd van personeelszaken. Wat een confrontatie, ik kon er niet van slapen. Ik wilde die gezichten zien zodra we met die PTT-kwestie aankwamen. Hoe zouden ze reageren? Wellicht zouden ze de kleuters de schuld geven of de werkster die ook meedeed.

Toen we de bewuste dag daar verschenen kregen we te horen dat de twee collega’s zich ziek hadden gemeld en niet aanwezig konden zijn op de bespreking. Wat een toeval toch! Mijn jurist stelde voor om de bespreking te verzetten, totdat ze weer beter waren en meneer de inspecteur vond dat wel een goed voorstel, maar we konden alvast de afgelopen weken evalueren.

Noch de Inspectie, noch de gemeente was op de hoogte van de wanpraktijken van hun medewerkers. Meneer de inspecteur schraapte zijn keel en nam het woord: ‘We zijn hier bij elkaar om de stand van zaken te evalueren en ook om te kijken hoe we verder moeten gaan, want dit is toch wel een cruciale kwestie.’ Alle ogen waren op hem gericht terwijl hij zo zat te bazelen en ik dacht: man wat zit je uit je nek te kletsen, je bent zo partijdig als het maar kan. Nog heel even dan krijg je de volle waarheid hier op tafel gepresenteerd.

Mijn broer luisterde aandachtig naar zijn relaas, viel hem niet in de rede en ik wist dat hij van binnen kookte. ‘Hoe vindt u dat het tot nu toe is gegaan?’ vroeg hij aan mij. ‘Nou eerlijk gezegd de situatie was voor mijn afwezigheid niets veranderd en bovendien ben ik al drie weken ziek thuis, zoals u weet.’ Ik heb met geen woord gerept over de ouders of over de telefoonkwestie. Dat liet ik over aan mijn jurist, hadden we afgesproken.

‘Wat onacceptabel is, dat u niet meewerkt om de sfeer te verbeteren en daarmee bedoel ik de miscommunicatie waarvan onlangs sprake was,’ begon de inspecteur eindelijk over het punt waarop ik had gefaald. Het hoofd van personeelszaken knikte als steun in de rug van de inspecteur. ‘De situatie wordt er door dit soort excessen niet beter op en dat maakt het samenwerken moeilijk.’ Ik had geen zin om te vragen:

‘Waarom hebben zij dat niet eerst aan mij kenbaar gemaakt, maar hem direct erbij gehaald als inspecteur?’

‘Ik heb dit alles aangehoord,’ begon mijn jurist eindelijk na een korte stilte. ‘Die miscommunicatie is terecht niet op zijn plaats, dat ben ik roerend met u mee eens. Hoe de sfeer ook is, toch proberen langs de normale weg met elkaar te communiceren,’ sprak hij heel rustig, terwijl ze meeknikten. Ik dacht: mijn broer kennende streelt hij ze eerst een beetje voor de genadeklap.

‘Jazeker, en u realiseert zich wel dat dit het samenwerken bemoeilijkt,’ haastte meneer de inspecteur te zeggen richting zijn doel en keek ons onbeschaamd aan met een gezicht waarop een flauwe glimlach lag. De glimlach van de overwinning. ‘Meneer de inspecteur en de heer Booger ik heb een vraag voor u beiden: ‘Wat weegt zwaarder? Het feit dat de mededeling schriftelijk in plaats van mondeling is medegedeeld of het feit dat uw medewerkers in plaats van onderwijs te geven aan de leerlingen een week lang elke dag, ja u hoort mij goed, elke dag een collega die ziek thuis is telefonisch lastigvallen, dat de PTT moest ingrijpen?’ hoorde ik mijn broer eerst beheerst en toen met verheven stem zeggen. De inspecteur fronste eerst zijn voorhoofd en trok daarna met een ruk zijn wenkbrauwen omhoog en die andere meneer hield zijn hoofd even schuin en plaatste daarna ongemakkelijk zijn ene hand onder zijn kin. Ik zag ze echt slikken.

Die zit! Geef ze er flink van langs, dacht ik. Nimmer heb ik mensen zo zien schrikken, geen raad met hun houding wetende. Ze keken elkaar aan en dan naar ons, terwijl mijn broer de vraag bleef herhalen op een kalme toon. ‘Meneer de inspecteur, is dat ook de reden dat die twee afwezige medewerkers van u de confrontatie niet aandurven? Want ze weten dat ze ver over de streep zijn gegaan.’

‘Nee, dat ze ziek zijn... dat is vanmorgen... ja... vanmorgen... doorgemeld en dit verhaal is... mij totaal... onbekend. Hebt u hier bewijzen van?’ stotterde hij. De inspecteur, hij stotterde echt en nu nog, als ik dat beeld weer voor me zie, dan krijgt mijn gezicht een glimlach.

‘Bewijzen?’ herhaalde mijn jurist, die duidelijk gepikeerd raakte. ‘Natuurlijk hebben we bewijzen. Daarmee stap ik naar de ambtenarenrechter want dit is onacceptabel.’ Ik genoot van deze klucht. Het hoofd van personeelszaken had zich ook in het gesprek gemengd en gaf toe dat dit een zeer kwalijke zaak was en dat ze op het matje geroepen zouden worden. ‘Op het matje roepen, ze moeten op staande voet worden ontslagen,’ wierp hij tegen. ‘Meneer Kelly, we betreuren dit ten zeerste, maar laten we de zaak anders aanpakken. Zij blijft vast en zeker op die school, maar ik heb ook een ander en beter voorstel,’ opperde hij. ‘Het voorstel om met deze onprofessionele mensen te blijven werken,’ onderbrak mijn jurist de inspecteur en hij was nog steeds gepikeerd en dat liet hij merken ook. ‘Nee, we hebben een voorstel. Daar hadden we al over nagedacht, gelet op uw opleiding,’ richtte hij nu het woord tot mij. ‘Met een afgeronde studie pedagogiek-onderwijskunde zal het voor u geen probleem zijn om les te geven op een basisschool. Deze lagere school zal in de toekomst fuseren met deze kleuterschool en een basisschool worden. Een grote personeelsbezetting en dit soort malle fratsen zullen daar absoluut niet voorkomen,

kan ik u garanderen,' klonk het vriendelijk. Mijn jurist en ik keken elkaar aan en hij haalde zijn schouders op en zei: 'Werken met een dergelijk diploma op een lagere school is ook niet op niveau werken, maar zij beslist wat het beste is voor haar.'

De school kende ik al en er was al contact met deze lagere school, maar dat stond op een laag pitje omdat de kleuterschool het een beangstigend idee vond om ondergesneeuwd te worden. De meeste leerkrachten van die school waren ondertussen op de hoogte van de strubbelingen die gebeurden op de kleuterschool en ze vonden het gênant. Barbie had ook al roddelpraatjes verspreid over enkele leerkrachten van die lagere school en vond sommige van hen niet om aan te zien. 'Onsmakelijk om te zien, laat staan om mee samen te werken,' klonk het arrogant en destructief uit haar mond. Ik ging voorlopig ermee akkoord en hoopte in de toekomst toch wel met mijn opleiding op niveau te gaan werken. De volgende dag zou ik worden gebeld voor afspraken en besluiten door de inspecteur, die het betreurde dat ik zoiets moest meemaken. Hij ging diep door het stof. Ze veranderden als een blad aan een boom en wilden me alles aanbieden om dit goed te maken. Het scheelde niet veel of ze hadden me gevraagd om met ze te gaan lunchen. De inspecteur en het hoofd van personeelszaken waren na dit confronterende gesprek duidelijk opgelucht en dat werd ook door hen beaamd.

Mijn entree op de lagere school

Er viel toen echt een last van mijn schouders af en toen besepte ik dat deze mensen zichzelf hadden gestraft en mij onbewust een goede dienst hadden bewezen. Ik vertelde niet dat ik in verwachting was en ging twee weken later kennismaken met de lagere school, waar ik hartelijk werd ontvangen door de directrice en enkele leerkrachten die ik al van gezicht kende. Floor vroeg mij heel enthousiast of ik bij haar in groep 7 wilde werken. 'Ik weet dat het zal klikken tussen ons. Kom op, gewoon doen Annamaria,' spoorde ze me aan en sloeg een arm om mijn schouder en dat voelde zo goed.

Het was even wennen aan de sfeer die totaal anders was. Een gemoedelijke sfeer en de collega's waren open naar elkaar toe. Enkele waren sceptisch en racistisch, maar ik stond erboven. Dat soort is net onkruid: het groeit overal en is moeilijk uit te roeien.

Ik heb een paar maanden meegelopen met Floor, die een sterke leerkracht was: zowel didactisch als pedagogisch en ze was nog spontaan en hartelijk ook. Na verloop van tijd ging Angela met zwangerschapsverlof en ik kreeg te horen dat zij mij zou inwerken om in te vallen in die groep. Angela was ook een superleerkracht en heel amicaal en respectvol. Net als bij Floor was ik graag in haar groep en ik heb ook heel veel van haar geleerd. Dat waren pas leerkrachten die les konden geven en kinderen op een pedagogische en psychologische wijze aanpakken.

Ik werd toen in het diepe gegooid en ik ben niet verdronken, integendeel. Het was even wennen aan de oudere kinderen, maar dat was een kwestie van een week en toen had ik mijn draai gevonden. Angela zei nog glimlachend tegen mij: 'Het is alsof je dit altijd hebt gedaan, een groep 6 draaien', en dat was voor mij in die periode net

de push die ik nodig had. Ik voelde mij thuis en had er zo veel zin in om te werken aan de ontwikkeling van deze leerlingen met een taalachterstand. Het was een mooie uitdaging, waarvoor ik niet uit de weg ging.

Het fuseren met de kleuterschool was nabij, dus er werd veel samen vergaderd. Tijdens de tweede vergadering gebeurde het onverwachte. We namen plaats in de vergaderruimte en de collega's van de kleuterafdeling schoven ook aan. Daar had je Asha en 'de Roos'. Dat is lang geleden, dacht ik. Wat zagen ze er bedrukt uit, het leek wel of ze door de mangel waren gehaald en weer uitgespuugd. Ik zat naast Floor en ze bracht mij weer aan het lachen door een grappige opmerking te fluisteren in mijn oor. Wat zal ze ze hebben gegriefd om mij daar zo tevreden te zien zitten en nog pret hebben ook.

De vergadering begon en de agendapunten werden opgesomd. Op een gegeven moment kwam er iets ter sprake dat met de kleuters te maken had en Barbiepop had het hoogste woord. Asha bracht punten naar voren, die sloegen als een tang op een varken. Ik had met haar te doen, want ze werd niet gesteund door haar maatje zoals was gezworen. Integendeel, Barbie zat strak, arrogant voor zich uit te kijken met haar hand onder haar mooie kin en die andere struikelde alsmaar over haar nonsens.

Het team was duidelijk geïrriteerd en enkele teamleden vielen Barbie aan die een zeer misplaatste opmerking maakte richting de directrice, van wie ze het bloed wel kon drinken. Dat had ze niet moeten doen, want ze werd gelijk gemaakt met de vloer. Ze kreeg flink de waarheid te horen hoe men over haar dacht. Ze probeerde zich te verdedigen met haar arrogante houding door haar hoofd in de nek te gooien, maar hier werkte het niet.

Tot overmaat van ramp zat de directrice, die ook verbaasd was, met haar armen over elkaar en greep niet in of was zelf ook zo verbijsterd dat ze niet kon ingrijpen. Toen begreep ik wat er ooit gezegd werd: 'Als ze hier komt, maken we korte metten met haar,' en dat is ook gebeurd. De lagere school was op de hoogte van wat zich allemaal had afgespeeld aan pesterijen en racistische opmerkingen op de kleuterschool, maar omdat we nog niet gefuseerd waren, konden er niet worden ingegrepen. Je zag dat mooie smoeltje van kleur verschieten. Ik vond het toch wel zielig, hoor.

Na de vergadering liep ze boos weg en ik dacht: zullen onze salarissen onverwachts worden stopgezet als ze haar man dit vertelt zoals de uitkeringen van ouders die ineens stop werden gezet? Ze zat met namenlijsten te sjoemelen en ze kon exact vertellen welke ouders een uitkering hadden.

Ze diende een aanklacht in tegen de directrice, omdat zij niet ingreep toen ze werd aangepakt en in de vergadering voor schut werd gezet. Uiteraard kon ze de directrice niets maken. Ze heeft er werk van gemaakt, zodat Barbie werd overgeplaatst en zo bleef Asha alleen achter. Deze vrouw, Barbie, heeft op alle scholen waar ze daarna heeft gewerkt diepe sporen achtergelaten.

De rollen waren omgedraaid. Ik werd openlijk en ondergronds tegengewerkt, maar nu werd zij op een niet subtiele wijze weggewerkt, want ze paste niet in het team zoals dat netjes heet. Van de Inspectie had ik hierover niets meer gehoord en ik was

zo benieuwd naar het gesprek dat had plaatsgevonden tussen hen. Wel was ik ervan overtuigd dat als ik de telefoontjes had gepleegd, mijn ontslagbrief was getekend. Deze twee malloten kwamen er met een sisser vanaf en hebben nooit hun excuses aangeboden. Shirley en ik hebben nog lange tijd hierover gepraat en ons steeds afgevraagd wat iemand aanzet tot zulke laaghartige daden en hoe ze naar zichzelf in de spiegel keken. Ik wist het zeer zeker: dit soort heeft geen spiegel om in te kijken en op de plek waar een het hart moet zijn, zit een steen.

Asha heeft ook haar portie gehad en dat gebeurde niet lang nadat Roos alias Barbie haar rol was uitgespeeld. Het is wel zeer merkwaardig dat het ook tijdens een teamvergadering gebeurde.

Een doodgewone dinsdagmiddag om te vergaderen en de agendapunten volgden elkaar in rap tempo. Ik was moe en verlangde naar mijn gezin. Asha zat schuin tegenover mij en we konden het niet voorkomen dat onze blikken elkaar kruisten. Ik had geen zin in oogcontact dus ging ik altijd zo zitten dat ik niet recht tegenover haar kwam te zitten, want ik walgde gewoonweg van haar. Ik ben een vrouw die altijd zal vergeven, maar niet vergeten wat mij is aangedaan. Ze wist wel degelijk dat ik kostwinner was en toch had ze alles in werking gesteld om mij werkloos te maken. Hoe wreed en meedogenloos kun je zijn als mens en als landgenoot. Dat liet mij niet los tot die ene dag.

De directrice was bij een punt waarbij ze de mening van het team wilde weten en maakte dus het bekende rondje. Ineens werd ze abrupt onderbroken door de telefoon die overging in de aangrenzende ruimte. Even later werd ze weggeroepen en ik dacht: dit is een moment om mijn mening te vormen over het punt als ik aan de beurt ben. Ondertussen dacht ik ook dat ze eigenlijk niet gestoord zou mogen worden tijdens de vergadering. Laat hen maar terugbellen.

Het duurde niet lang en daar verscheen ze, maar het leek alsof ze hevig was geschrokken van iets of wellicht was ze gewoon moe, net als ik. Schoorvoetend liep ze naar Asha toe en zei iets tegen haar, zo zachtjes dat wij het niet konden horen. Het leek echt op een film, alles gebeurde in een flits. Het waren minuten, maar het leken wel uren.

Iedereen keek naar ze en we zagen Asha stuip trekken en op de grond vallen, terwijl ze huilend riep: 'Nee, het kan niet waar zijn, nee het kan niet!' 'Wat is er aan de hand?' 'Wat is er gebeurd?' 'Wat voor bericht heeft de directrice haar gebracht?' 'Wat is er loos?' 'Iets heel ergs? Het kan niet anders...', hoorde ik collega's paniekerig roepen. Sommige collega's hadden tranen in hun ogen en verlieten de ruimte. De directrice was ook van de kaart en riep om kalmte, want ze wilde graag uitleggen wat er aan de hand was. Wat voor telefoonbericht ze had gekregen. Asha lag intussen nog steeds op de grond te huilen en te schokken op een hartverscheurende, meelijwekkende manier dat je het ook niet droog kon houden. Ik vond dit zo triest, zo verschrikkelijk om haar zo te zien liggen en niemand die naar haar toe ging om haar te troosten. Het leek wel een nachtmerrie.

Zonder aarzeling ging ik naar haar toe, knielde naast haar neer, pakte haar hand vast terwijl ze huilde: 'Mijn zus is dood. Een hartaanval. Ze is er niet meer, ik heb geen afscheid kunnen nemen van haar! Annamaria... oh god, waarom? Waarom?' Wat moest ik tegen haar zeggen? Het was zo moeilijk, dus zei ik wat op dat moment in me opkwam: 'Het is heel erg, maar het had zo moeten zijn. Zij heeft nu haar rust en laat haar in vrede gaan, het was haar tijd om te gaan,' hoorde ik mezelf zeggen terwijl ik trilde. Intussen kwam iemand met een glas water, weer een paar hielpen haar overeind en ze werd naar een andere ruimte gebracht want ze zou zo snel mogelijk opgehaald worden.

Iedereen was van slag en wat ik en ook vele anderen niet begrepen is waarom er naar school werd gebeld met zo'n vreselijk bericht? Waarom heeft de directie haar niet apart genomen en een familielid dit laten vertellen? Waarom is er geen familie naar school geweest om haar dit te vertellen? Waarom moest dit tijdens de vergadering gebeuren en nota bene waar ik bij was. Was het toeval? Nee, dat bestaat eigenlijk niet. Dan dacht ik weer aan wat mijn wijze moeder altijd zei: 'In tijden van nood weet je nooit wie je te hulp schiet. Het kan degene zijn van wie je het totaal niet had verwacht.' Dit drama was het hoogtepunt van de maand.

Op een dag stapte Angela naar mij toe en sprak mij aan. 'Ik heb respect voor jou, de manier waarop je Asha op die bewuste dag hebt gesteund na alles wat ze jou heeft aangedaan. Pet af voor jou, want ik zou het niet hebben gedaan maar haar gewoon hebben laten liggen.' 'Echt niet?' reageerde ik geschrokken van deze opmerking. 'Als ik iemand morele steun kan bieden in zo'n verschrikkelijke toestand dan doe ik het, want ik heb geleerd om te vergeven maar niet te vergeten.'

Nadat ik had ingevallen voor Angela, die met zwangerschapsverlof ging, werden aan het eind van het schooljaar mijn werkzaamheden opnieuw geëvalueerd. Ik was reuzebenieuwd welke beoordeling ik zou krijgen.

Ik had er een goed gevoel bij, want ik wist dat ik al mijn competenties voldoende had ingezet. De directrice en Angela zaten al aan de tafel toen ik binnenkwam. Een beetje gespannen nam ik plaats aan de tafel en wierp een blik op de papieren die bij de directrice op tafel lagen. 'Zullen we beginnen, dan ben je snel van die spanning af,' begon Angela om mij op mijn gemak te stellen. Dat was nou typisch Angela, altijd positief en sympathiek.

'Je hebt ingevallen voor bijna een half jaar in de groep van Angela en vertel: hoe heb je het ervaren?' nam de directrice het over, maar overviel mij wel met de vraag hoe ik het vond. Het was een gigantische omschakeling, maar het was voor mij een enorme uitdaging.

'Het was even wennen aan de oudere leerlingen en dat lukte sneller dan verwacht. Het was ook een kwestie van je dusdanig verdiepen in de leerstof en de didactiek van de verschillende methoden, dan zit je zo in het leerjaar. De resultaten zijn effectief, leerdoelen zijn bereikt dus naar mijn gevoel heb ik het voldoende gedaan,' liet ik weten aan de twee die mij met grote ogen en vol verwachting aankeken.

'Voldoende gedaan?' riep de directrice verbaasd en keek Angela aan, die genoot van deze opmerking. 'Je hebt het uitstekend gedaan en daarom is de volgende vraag:

wil je nog een jaar groep 6 voor je rekening nemen?' 'Jazeker! Tuurlijk!' was mijn enthousiaste antwoord. 'Je hebt die groep gedraaid alsof je het al jaren deed. Heel goed gedaan, hoor.'

Fantastisch vond ik het dat ik een eigen groep zou krijgen, dus niet meer hier en daar invallen. Door het invallen had ik natuurlijk heel veel ervaring opgedaan en ook heel veel gezien. 'Ik vind het prachtig om een eigen groep te hebben, maar er is een 'maar' bij.' 'En dat is?' vroegen ze allebei bijna tegelijk.

Ja, ik vond het ook een beetje lastig om te zeggen maar vroeg of laat zou het uitkomen, of beter gezegd, zichtbaar worden. Dus laat ze het maar weten, dacht ik, hopende dat ik die groep toch mocht hebben. 'Wat is die 'maar'? Daar ben ik echt benieuwd naar,' zei de directrice terwijl ze naar Angela keek en knipoogde. 'Ik ben al vier maanden in verwachting en over een paar maanden moet ik met zwangerschapsverlof en daarom kan ik het beter nu bekend maken.' 'Dat is zeker een verrassing voor ons en wel een leuke,' riep Angela enthousiast. 'Dat hoeft geen probleem te zijn en tegen die tijd is er vast wel een invaller,' reageerde de directrice op kalme toon. Ik was zo opgelucht en ook blij dat er geen bezwaren waren om die groep te krijgen en met een fijn gevoel ging ik naar huis als een gelukkig mens. Opnieuw zou ik laten zien dat lesgeven aan kinderen om doelstellingen te bereiken voor een optimale ontwikkeling mijn passie was, mijn ding.

Ook deze zwangerschap verliep naar wens en ik genoot ervan in de vakantieperiode, samen met mijn gezin. 's Avonds als de jongens sliepen, bestudeerde ik de verschillende methoden en de handleidingen van groep 6 die ik eerder had gekopieerd. Ik verheugde mij enorm op mijn eerste eigen groep en maakte al plannen hoe ik het zou aanpakken. Samen klassenregels maken voor een positief sociaal klimaat in de klas. Een band met de kinderen proberen te krijgen voor een gemoedelijke sfeer. Duidelijke structuur, zodat ze weten wat van hen wordt verwacht en wat ze van mij en anderen mogen verwachten.

Voor zover ik ingelicht was, bestond de groep uit eenentwintig leerlingen en het was een vrij rustige groep die mij al kende. Hopelijk niet van die doortrapte meiden zoals uit die groep 7 van juf Linda waar ik zo vaak moest invallen en het ene na het andere meemaakte.

Het was een groepje Turkse meisjes. Zij namen het niet zo nauw met motivatie en respect. De houding al hoe die meisjes in de klas zaten alsof de televisie aanstond en dan zo lekker languit zitten. Dat beviel me dus niet en ik vroeg vriendelijk om een andere zithouding aan te nemen, zodat ik met mijn les kon beginnen. Nou ja, dat was te veel gevraagd en met gemompel en boze blikken deden ze wat werd gevraagd. Alleen een van hen zei tot mijn grote verbazing: 'Nee, dat doe ik niet!' 'Als je dat niet doet dan vraag ik je om maar op de gang te gaan zitten want zolang ik hier tegenaan moet kijken, begin ik niet met de les en bespaar jezelf de moeite om mij uit te proberen.' Ik stapte op haar af en vroeg of ze nog van plan was te gaan, maar die meid bleef gewoon zitten. Ik telde eerst tot tien, pakte haar bij de arm, sleurde haar de klas uit en smeed haar op de gang, waarop ze mij uitschold voor kankerhoer. Toen ik dat woord hoorde, werd ik zo pissig en stapte op haar af, keek haar recht in de

ogen aan en zei met een verheven stem en zo dreigend als het maar kon: 'Als je dit nog één keer zegt, dan doe ik iets wat je totaal niet verwacht van een juf.' Ze draaide met haar ogen, keek venijnig, maar durfde het niet te herhalen. Ik trok de deur voor haar neus keihard dicht. 'Blijf maar lekker op de gang staan, zo'n gedrag tolereer ik absoluut niet.' De klas keek mij verbijsterd aan en de leerlingen hadden ervaren dat ze bij mij de grenzen niet moesten verleggen.

'Hoe respectloos kan een kind zijn,' zei ik tegen de directeur. Aansluitend gaf ik te kennen dat ik liever niet meer in die klas wilde invallen en bovendien eiste ik dat die meid na school bij mij moest komen om haar excuses aan te bieden. 'Ja, ze is een beetje humeurig, want ze is vandaag voor het eerst ongesteld geworden,' probeerde de leerkracht dit voorval goed te praten. Ik wist niet wat ik hoorde. 'Haar excuses aanbieden is het minste wat ik van haar eis en niet meer en niet minder.' Na school wachtte ik op haar komst en schoorvoetend kwam ze en bood haar excuses aan, maar het was niet gemeend want ze had een hekel aan mij en als blikken konden doden... je raadt het wel.

Achteraf had ik ook spijt van mijn handeling, want het was een meisje met leer- en gedragsproblemen en het verbaasde me dat ze zich niet had verzet. Later heb ik toch wel in die klas ingevallen en ik hoefde niemand te zeggen om een serieuze houding aan te nemen. Het gebeurde zo automatisch dat ik er zelf van opkeek. Soms moest je je zo inhouden op zulke onbewaakte momenten om geen dingen te zeggen waar je later spijt van zou krijgen.

'Juf, juf, Muberra uit die andere groep zegt dat we een stomme juf hebben,' klaagden m'n leerlingen en vonden het niet terecht. Dit gedoe duurde al een week of twee, dus dacht ik erover om eens met Muberra te praten. Ik nam haar apart, vroeg waar ze mee bezig was om mij constant belachelijk te maken. Ze stond daar met een brutale blik en gaf niet thuis, dus maakte ik een afspraak met haar. 'Muberra, ik denk dat je geen raad weet met je vrije tijd, maar als ik jou was dan zou ik in die tijd maar gaan nadenken hoe je je kleren zelf moet wassen, want die staan altijd stijf van het vuil. Doe er wat aan en probeer ook er verzorgd uit te zien zoals deze juf, want je kunt het.'

Vanaf dat gesprek waren rare opmerkingen verleden tijd. Ook als je als invaller werkt, dan krijg je situaties waarin leerlingen uitproberen hoe ver ze hun grenzen kunnen verleggen. Wat ze bij hun eigen leerkracht niet doen, dat flikken ze gewoon bij de invaller. Altijd weer zijn er een paar van die 'leuke' leerlingen die jij dan duidelijk maakt dat het niet mag en ook niet bij de eigen leerkracht.

Als invaller vond ik de groep van Fred verschrikkelijk chaotisch. Fred was een fijne collega, je kon altijd met hem lachen. Hij had het hoogste woord tijdens de vergadering. Fred was ook een van de collega's die Barbie op die ene bewuste vergadering flink van repliek had gediend.

Hij was een 'groep 8 leerkracht', had nooit een andere groep gehad. De leerlingen waren best wel leuk en gemotiveerd, maar vrij druk. Het duurde altijd lang voordat er rust was in die groep en daar kon ik echt niet tegen. Hij moest 's morgens naar de dokter en je raadt het al: kwam ik daar aan en een bende van jewelste, want ze

mochten daarvoor enkele minuten spelletjes spelen als dammen, ganzenbord en memory.

Hoe krijg ik deze hectische groep aan het opruimen om verder te gaan met het lesrooster? Ik had geen idee maar zou het op mijn eigen manier proberen. Ik keek de klas rond, van de ene groep naar het andere, maar de leerlingen zagen mij niet staan en gingen verder met die janboel. Er werd niet gepraat, maar geschreeuwd. De een stond op en ging naar de wc, de ander liep naar de kraan om water te drinken, weer een stond bij de gootsteen zijn neus te snuiten. Het was een foute boel. Ik kon ook naar beneden gaan en tegen de directie zeggen: 'Ik zie het niet zitten daar boven in die groep dus ik ga verder met mijn andere werk, vraag maar aan iemand anders.' Dat zijpad heb ik nooit ingeslagen, want ik ging voor geen groep opzij. Ik wist dat ik die power had.

Tijd om in te grijpen. Ik ging rustig met mijn armen over elkaar voor de klas staan en mijn blikken zochten de raddraaiers. Ik keek ze strak aan, maar had nog geen vat op ze dus pakte ik het krijt en maakte op het bord een rijtje van nablijvers. Dit had wel effect, want ik had van de meeste van hen aandacht en zei op rustige toon dat ze moesten opruimen en direct: geen minuut langer. 'Opruimen allemaal en nu.' Mijn strategie werkte want het was stil en de meeste leerlingen maakten aanstalten om te doen wat er werd gevraagd. 'Goed zo, dat ziet er goed uit,' zei ik nog en op hetzelfde moment trok een groep meisjes achterin mijn aandacht en wat ik zag, sloeg alles.

Ze waren met dammen bezig geweest en een van die meisjes keek mij recht in de ogen aan, pakte een hand vol damschijven en gooide ze hoog de lucht in, terwijl de andere meiden het grappig vonden. Pedagogisch gezien mag je zeker niet laten zien dat je boos bent, maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan.

Ik schoot uit mijn slof en begon op ze te mopperen. 'Wat is dit voor bende in deze groep! Als je dit bij je eigen leerkracht doet, oké, maar niet bij mij. Ik vind dit niet kunnen, hoor. Jullie gedragen je als een stelletje varkens bij elkaar,' zei ik met een stem die oversloeg van emoties. 'Hoe haal je het in je hoofd om met die schijven te gooien terwijl je me aankijkt? Is het woord respect je onbekend?' raasde ik en gaf een trap tegen een stoel die mij in de weg stond toen ik naar haar toe liep. Zo boos was ik op dat moment.

Intussen kon je een speld horen vallen. Ik schrok ook een beetje van mezelf, maar dit laat ik mij niet overkomen. Dit was echt over de rand. 'Respect dat eis ik, punt uit. En niemand hoeft me aardig te vinden,' zuchtte ik moe van mijn verspilde energie. 'Het is intussen tijd om naar buiten te gaan en we maken een afspraak en wel een duidelijke. Jullie gaan in de rij staan en we lopen door de gang naar buiten en ik hoor geen zucht of kik. Zo ja, dan gaan we terug naar de klas en is de pauze voor jullie over. Begrepen?' vroeg ik twee keer voordat er een fatsoenlijk 'Ja, juf' als antwoord was te horen. Rustig en zoals verwacht liepen ze naar de gang, stonden in de rij en wachtten op een teken om te lopen toen ineens Fatima, het meisje dat met de schijven had gegooid, toch vloekte. Ze had het beter niet kunnen doen. Iedereen hield zich aan de afspraak behalve zij, uitgerekend zij.

‘Oh ja Fatima, jammer. Je gaat terug naar de klas en meegaan naar buiten is er voor jou niet meer bij,’ zei ik op een rustige, doch strenge toon. Ze stapte uit de rij en slofte terug naar de klas. Eigenlijk mogen ze niet alleen in de klas achtergelaten worden, maar ik dacht: als de groep buiten is en er is voldoende toezicht, dan ga ik naar haar toe en neem haar mee naar de aula.

Met de groep ging ik naar buiten en na een goed gesprek met Fatima liet ik haar in de aula zitten. Alles verliep naar wens en terug in de klas heb ik ze gecompimenteerd en aan het werk gezet met de afspraak: ‘Je mag best wel praten, maar zachtjes en er wordt ook flink gewerkt.’ Ik genoot van de rust in de klas, dus het kon wel. Dit was de zoveelste ervaring dat als je geen gezag doet gelden, dan lopen ze over je heen en met kracht. Het begint met uitproberen en dan dweilen ze de vloer met je aan.

Fred was inmiddels terug en was benieuwd hoe het was gegaan. Ik vertelde over de drukte en het opstootje. ‘Maar ze hebben zich daarna goed aan mijn afspraken gehouden. Een compliment verdienen ze toch wel.’

Opgelucht dat ik terug kon naar Floor en de leuke groep 7. Daar voelde ik mij echt thuis. Bij haar in de klas heerste orde en discipline en dat zijn mijn dingen. Die leerlingen waren ook gemotiveerd en respectvol.

Om 12.00 uur zaten we gezamenlijk te lunchen en deelden onze ervaringen met elkaar. Vanzelfsprekend vertelde ik wat mij was overkomen in die groep 8 en alle collega’s waren het roerend met mij eens dat je die groep strak moest aanpakken, want van Fred mochten ze alles. ‘Het is een zootje daar en volgende keer gewoon weigeren om daar in te vallen,’ kreeg ik als advies. ‘Ik heb ooit in die groep ingevallen, heb daarna gelijk aan de directie te kennen gegeven dat het niet voor herhaling vatbaar is. Mij niet gezien in die bende,’ wist een collega te vertellen.

Eensklaps kwam Angela binnenstormen met het bericht dat er beneden een woedende ouder klaagde bij de directie dat een bruine juf de kinderen voor varkens had uitgescholden en dat ze een aanklacht zou indienen bij het bureau van discriminatie. ‘Dat kan niet waar zijn,’ riep ik verbijsterd. ‘Dit is toch te gek voor woorden, weet die ouder wel dat het een beeldspraak is,’ viel een collega mij bij. ‘Over een poosje mag je ook geen salami meer op je brood,’ reageerde een andere collega fel. ‘Let maar op straks moeten we nog een hoofddoek om.’ ‘Wat is dit? We zijn in Nederland, hoor,’ werd er geroepen. Intussen was de directrice erbij gekomen en hoorde dat de collega’s mij steunden.

‘Je hebt het al gehoord van die moeder en ik vind het terecht dat ze boos is, want zulke woorden gebruik je niet in een groep met allochtone leerlingen,’ begon ze op een toon die steeds hoger werd. ‘Dat is niet terecht. Heeft die moeder eerst gevraagd wat er precies gebeurd is, waarom dat gezegd is? Bovendien was het tot de hele groep gericht en niet enkel tot haar kind’ ‘Ja, maar het hoort niet,’ bleef ze bij haar standpunt. ‘Ik vond dit zo respectloos en ik was zo boos. Mijn gezag werd ondermijnd en dat accepteerde ik echt niet.’ ‘Ja, dat kan wel zo zijn, maar... ik vind... dat je excuses moet aanbieden bij die ouder,’ zei ze nadrukkelijk.

In koor werd er toen geroepen: 'Dat meen je niet! Excuses aanbieden? Kom nou, zeg!' Een collega was zo pissig over wat de directrice allemaal zei dat ze opmerkte: 'Ik denk dat we alle plaatjes van varkens uit de leesboeken moeten knippen.' 'Ze gaat naar bureau van discriminatie, zij voorop en de bruine juf achter haar aan.' 'Denk erover na wat ik heb voorgesteld,' zei de directrice en liet ons achter met verbazing en verbijstering. 'Je doet het niet hoor, Annamaria, je excuses aanbieden. Wat een giller, de omgekeerde wereld.' Wat voelde ik mij sterk met al die oprechte steun van de Hollandse en Surinaamse collega's.

Fred kwam ook even langs en vond ook dat wat ik gezegd had niet door de beugel kon, waarop een collega zei: 'Dan ben jij in de minderheid.' Een paar dagen later plaagde hij me weer met zijn grappen en was het gebeurde: verleden tijd. Van die ouder hebben we nooit meer wat gehoord en Fatima haatte mij uit de grond van haar hart en dat liet ze ook met vernietigende blikken merken.

Vandaag de dag als ik weer eraan terugdenk en hierover schrijf dan heb ik er toch wel spijt van dat ik het woord heb gebruikt. De directrice had het toch wel bij het rechte eind toen ze tegen mij zei: 'Dat woord gebruik je niet tegen allochtone leerlingen, hoe kwaad je ook bent.'

Jazeker, nu ik ouder en wijzer ben geworden en zo veel leuke, fijne ervaringen met allochtone ouders heb dan heb ik wel spijt, maar het was een onbewaakt ogenblik, een momentopname. Een zeer moeilijk moment waarop je niet pedagogisch kunt reageren als een kind het bloed onder je nagels vandaan haalt.

De tijd was aangebroken voor een eigen groep en zou ik geen vliegende kiep meer zijn, die soms op één dag twee of drie keren moest invallen. 's Morgens als ik binnenkwam dan begon het al. 'Annamaria, Linda komt iets later. Ze heeft zich verslapen. Kun je de groep overnemen?' Een uur later: 'Linda is al terug. Kun je over een half uur groep 7 overnemen, want Floor moet naar de dokter en komt 's middags terug.' Was ze 's middags terug en dacht je met je eigen werkzaamheden verder te gaan dan had je het mis. Zodra de directrice met een glimlach van oor tot oor en met de handen in de zakken kwam aangelopen, wist ik hoe laat het was. 'Annamaria, Peter heeft om half drie een bespreking, zou je de groep willen overnemen?' Zo ging dat van groep 1 tot en met groep 8 invallen en ik heb ze allemaal gehad. Omschakelen dat je moest! Net zoals je moet schakelen in de auto, maar dan van 1 tot 8.

Ik was breed inzetbaar werd er dan gezegd en dat kan niet iedereen zeggen. Sommige collega's vonden het eng om in de bovenbouw in te vallen en kregen het al benauwd als de directrice op de gang rende en op zoek was naar een invaller voor boven. Anderen vonden het een ramp om met de kleuters te werken. 'Vreselijk al die kleine hummeltjes die om je heen drementelen.' 'Ik moet er niet aan denken,' waren de kreten van de bovenbouwcollega's. Ooit vroeg ik aan een collega waarom ze niet in de bovenbouw durfde in te vallen, maar alleen bij de kleuters. 'Ik durf dat niet, heb je gezien hoe groot die kinderen zijn en die sommen van groep 8 begrijp ik amper.'

Bij invallen komt heel veel kijken en dat heb ik ervaren en ik heb zeer veel moeten schakelen op een dag, in een week en ga zo maar door. Zo zat je 's morgens in de